

I.
1

~~XIII. B.~~

~~C. I. 178~~

6.

RMK I. 1784.

3. ulv. Telex*

(Hig. br. a Tolwa-
Rok (F1-6))

Quis quis comat

XIII. B.

Auguft. Hermannus Frankénak,
a fz. Jr. érdemes és hiv Publ. Pro-
fessorának

fz. Irás fzerint való

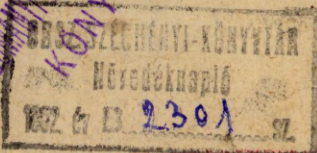
ELETNEK REGULAI,

mellyekbe le iratik

Miképpen kellefsék mind a'
Társaságba, mind azon kívül em-
bernek magát viselni, a' Felebarát-
hoz való fzeretetet és emberséget
meg tartani, és Isten előtt a' jó lel-
kiesméretnek örömetmeg örizni,
és így a' keresztyénységbe nevel-
kedni. Most azoknak kedvéért,
a' kik a' meg irt mód fzerint akar-
nak keresztyénül élni Né-
metbül Magyar nyelvre
fordéttatott.

Nyomtatott Saxóniai Halla Városába
Orbán István börtüvel. 1711. Elzt.

EX LIBRIS FACULTATIS THEOLOGICAE

C.II. 48

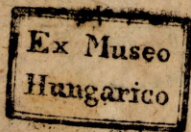
TEKENTETES

NEMES és NEMZETES

EISENREICH
RUDOLPH,

Nemes Tsászári lakó Béts
Városában fő és híres kereske-
dőnek, nekem mindenbe nagy jó-
akaró Fautor és érdemes Uram-
nak, kívánok a kegyelmes és
Magaságos Istentől bővséges ál-
dást, kegyelmet, és békeséget,
értelemnek meg világosított
szemeit, az ő kimondhatatlan gaz-
dagságú jóságának meg esmérte-
re a' mi idvözítő Jéhus Krisztufunk-
ban hozzánk való kedvéért,

Sz. Lelkének általa meg
adatni.

MÁSODLAT

A M. N. MŰZEUMI

SZÉCH. ORSZ.

KÖNYVTÁRBÓL

Ajánlo és Elöl járó beszéd.

A' Hűtnék bátorságos utárul, mel-
lyet minden keresztény, vallásba
foglalhat.

TEKENTETES

Nemes és Nemzetes Uram!

Midőn az életnek Autora a' mi első
Atyánkat teremtette volna,
tehát nem csak életet, de egy-
szer-s-mind életnek regulait-
is ada ő nékie, a' mellyekbe nem külömb-
ben mint egy tűkörbe kell vala tekén-
getni nékie és az ő életét azok szerint
rendelni. Mihelyen pedig eltávozott
a' néki adatott regulátul, Legottan éle-
tét is elvesztette. Ezen életnek pedig
vissza hozására melly nagy munka ki-
vánta-

vántatott, arrul a Proféták és Evang. bti-
ségesen bizonyoságot tesznek, a hon-
nét tanuljuk hogy nem csak az élet sze-
reztetett vizsgálja, hanem az életnek regu-
lái is a Hitbe föl álléttattak és a szere-
tetbe meg ujjeztattak. s mi is az időf-
ségnek és igaz Hitnek utára meg tanit-
tattunk, a mellyrül kinek kinek miné-
mű vallást kellen tenni arrul most rövi-
deden szólni akarok.

Ez az igaz Hitnek uta, (melly a meg-
ujulásról való Eletnek Reguláit el válhatat-
lanul magába foglalja) az igazság, melly a
sz. írásból tanulatik, és a sz. Lélek által a
szívbe megpötséltetik: A pálya, a melly-
be minden kereszténynek kell futni, hogy
minden hamis utról meg oltalmazassék, és
az életnek kintsét el nyerhesse. Tud. il. Hogy
minden ember meg esmérje és vállalja magát
egy nyomorult és alá való féregnek lenni, ki
az ő eredett és tselekedett vétkeivel az Isten-
nek haragját, ideig és örökké való halált és kár-
hozott vonzótt magára. A ki azért ilyen
maga esmeretire jut, az egyszer mind azt is
eszébe vette, hogy a János Krisztus az élő Isten-
nek

nek Fia, önnön magát ő erette adta és
az ő tulajdon vére által az Atya Istennel
meg békéltette, úgy hogy az ő bűnei már
neké nem tulajdoníttatnak, mivel hogy hi-
szen az ő egyetlen egy Fiának nevébe. Az
ilyen hit által bizonyossan meg igazul min-
den és a szív is a sz. Lélek által ezzel bé töl-
tetik. Az illyetén meg igazulásba talál az
ember az Istennél békeséget, mellyben Isten
fiának is nevezetik s. az ő kegyelméből lött
ígéretével meg vigasztaltatik, hogy halált nem
látand sem kófoland, de az örök életet meg
nyeri, és a halálból az örök életbe által vite-
rik. Minekutánna az Isten így kegyelmébe
vette az ő Fiában a I. Krisztusban való hit ál-
tal, nem csak ideig igazul meg, hanem min-
denkoron és álhataróssan az Isten kegyelmébe
vagyon, és a fogadott fiúságnak bizonság tété-
lit a sz. Lélek által szívébe viseli. Nem
tartja ugyan semmiképpen is bűn és gyarlóság
nélkül valónak magát. Sőt jól tudja, hogy
számlálhatatlanok az ő vétkei, mellyeket az
Isten naponként szemei eleibe terjeszt, mihez
képest bizonyossan el hiszi hogy a titkosok még
sokkal többek lesznek: De mivel hogy ő a Jé-
sus

Jús Krisztusba vagyon, és a J. Kr. ő benne,
 tehát ezen ő vétkei néki nem tulajdonítottak,
 hanem az Isten el szenvedéi bennék és el hal-
 gatja, mint az Atya az ő szerelmes Fiába.
 Ezen Istennek kegyelme nem téski ötöt vak-
 merővé, hanem inkább föl indítja az ő elmé-
 jét a naponként jobban jobban való meg ujju-
 lásra. Mert az Isten, aki minden jót mun-
 kálkodik mindnyájunkba, egy fini félelmet bá-
 gy benne lakni, és valóságos rettegést ő az ő Föls.
 Méltósága előtt, melly ötöt meg őrzi, hogy a
 Kegyelemre ne vétkezzék. Meg is tisztítja
 ötöt, mint egy szőlő vészöt, hogy több gyümöl-
 söt teremjen. Tiszta is ő bizonyosan azon-
 ké által, mellyet a Jesus Kr. szőlött, és ő el
 hitt, melly dolog nem valami képzés, mert
 a Krisztus bizonyosan szerette ötöt, és vére-
 vel meg is mosta minden ő bűneiből. Az ő
 üdvössége valójában a bűnöknek bocsánatjában
 áll. Az Isten meg érzette ő vele az ő vész-
 delmét, és kegyelmet ajándékozott s az
 ő természeti tehetetlenségének meg esmére-
 tire, arra meg mutatta az ő irgalmaságát,
 és önnön magát a hitet munkálta az ő szív-
 ben.

ben. Amit ilyenképpen lát, hall és a lelki expe-
 rientiaibul tanul bizonyosabb néki, mint sem
 azok a mellyeket testi szemével látott és fülei-
 vel hallott s. a. t. Mert az Isten maga tani-
 totta ötöt, a természetet a Kegyelemtől a vilá-
 gosságot a sötétsegtől, a képzést az erőtől, meg
 különböztetni. Az Isten pedig nem csak
 hív a bűnöknek meg bocsátására, hanem
 meg is igazított és tisztogat minden bűnkből.
 Azért ő néki is (minden keresztény embernek)
 meg kell valani minden bűneit, a mellyekből
 inkább s inkább ki tisztulni akar, melly ugy
 létszen meg, ha a bűn ellen harcol és tusako-
 dik, nem ugyan az ő tulajdon erejéből, hanem
 a sz. Lélek által melly ő benne lakozik és mun-
 kálkodik. A Jesusba való hitbe vagyon néki
 kezdete, közepe és vége. Mivel hogy a ma-
 ga tselekedtet el hagyja és meg esméri, hogy ő
 magátul semmit egyebet nem tehet, hanem bűnt
 tenni, sem Istenhez és az ő világosságához nem
 mehet magáegyedül csak az Iste kegyelmére biz-
 za, és az Isten Bárányára néz, kinek vérebe az
 Atyához közelget: Ugy született ki ő benne uje-
 rő, hogy a hitet, mint valami Mennyei vilá-

gosságot és tüzet érezze az ő szívébe, a Krisztusnak szerelmét megköstolja, és az újember mint valami jófaké virágzik és jó illatját adja, Istennek és embereknek kedves gyümölcstöt teremjen. Nem más út az a' mellyen meg igazul, és a' mellyen meg szenteltetni igyekeznek, de egy ut, tud. ill. a' Krisztus, a' ki az út, az élet és az Igazság. Valamiképpen immár a' keresztyén az ő büne bocsánatjának kérésében egyebhez magát a' Krisztusnál nem tartja, így szintén midőn ő az hitbe, szeretetbe, és reménységbe erősödni akar, tsupán csak az ő kegyelméhez és erejéhez fordul és ragaszkodik. Nem is szükkölködik egyéb nélkül, hanem hogy az el vett kegyelemben és új értelemben, mellyet, ő néki az Istennek sia adott (amaz Igaznak meg esmérgetire, és abba való meg maradáfra) hogy attul el ne hajoljon. Így végbe viterik ő benne az Istennek munkája. Mert az Isten nem szükkölködik az ő munkájának végbe vitelére az én segítségem nélkül. Ha azért csak hagyja az ember magát el kézférteni, mint a' kis gyermek az ő Anyjának méhébe, és az ő Lelke munkálkodásának ellenne nem áll, mind

dent

dent végbe víszén ő benne valami sz. Fölsegenek fog tetszeni. Mindazáltal semmiképpen azt nem akarja hogy maga gondatlan legyen és az igaz másra támaszkodás helyett röstségben essék, avagy a' természetbe keressen nyugodalmat és békeséget: Mert ugyan az által véletlenül is meg fojztaná magát a' sz. Léleknek benne való munkálkodásátul. Az ő élő lelke minden meg szűnés nélkül munkálkodni akar, a' ki azért ezen Lelki patakot nem hagyja folytatni, a' nem mondhatja, hogy az ő munkájának ellene nem áll. Mert ő senkit el nem fűraszt az ő munkálkodásával, mert tsöndesz és kedves Zugással meggyen ő, és az ő ereje által az olly léleknek a' melly, az ő meg igazulását a' Báránynak vérebe meg esmér, nem lesz nehéz a' hitnek és szeretetnek szárnyait fönlevegietni. Az alázatosokhoz kegyelmes az Ur; mert a' sz. Léleknek minden kegyelmét az alázatos szívűeknek völgyébe folytatja. Az igaz alázatosságnak penig fundamentoma és gyökere a' kegyelemből való meg igazulásba vagon. Valameddig immár magába semmitnem esmér, és mégis mindent meg talál a' Krisztusba,

mind addig buzog a' sziv a' Mennyei béke-
ségben, és meg nyugosztaltatik s - erőstiterik
az Isteniül. Mihelyen pedig a' sziv föl fu-
valkodik, és az ő idvőségét nem egyedül a'
bünöknek botosánaijában keresi és találja,
Ige ottan hamis utra mégyen, a' melly tellyes
nyughatatlansággal. Mindazáltal vagynak
Istennek az ő kísértésének és meg próbálásá-
nak oráji, és hogy az embernek az ő szívének
belső röjtöki ki nyilatkozzanak, sok próbákon
kell által menni nékie, ha bár el nem tévely-
dik-is az igaz és egyenes uttul. Oh melly
könnyű pedig ezen keskeny uttul el hajolni!
melly könnyen ütközik valami az elmébe, mel-
lyet az ember azontul észre nem vészén, melly
a' gyermeki együgyűségbiül ki taszíté, ugy
hogy azt véllje, hogy ő azt jobban el találja,
azomban észbe sem veszi midőn az Evange-
liomtul a' törvényre esik. Mert az Evange-
liumnak Agyali együgyűsége vagyon, és
az embert fini kedvesseggé teszi minden em-
berekhez. Nagyüdünkleteesség ő és általha-
zó világosság, a' békeffégnek tisztá patarkja,
a' tulajdon tfelekedetektiül való nyugodalom,

az

az Istenel és az ő boldogságával való élés.
Bóldog az a' ki nem hagyja magát el taszít-
tatni ettül a' izáltul, a' melly könnyen meg
lehet, ha nem egyedül a' Krisztusra néz, hanem
más embereknek példájokra; és ha magassan
akar röptülni s - időnek előtte az új emberbe
nagy akar lenni. Senki egy singel meg nem
hosszabbéthatja magát, ám bár azon szor-
galmatoskodjék; a' melly hasonlatosságnak
helye vagyon a' belső emberben - is. A' ter-
meszet örömöst akarja az ő utát, s - nem - is
lát semmi más eszközt, hogy ő tökéletes lehes-
sen, hanem hogy azt keresse, hogy valaminek
látassék. De az Istennek uta sokkal más-
képpén mégyen, mert ő semmiré teszi azt a'
mi valami, hogy ő maga lehessen minden min-
denben. Mindezek summa szerint ez igék-
be foglaltatnak: A' ki hiszen a' Fiuban
annak örök élete vagyon. Így immár
láttuk a' hitnek utát, a' mellyen kellesek jár-
ni a' keresztyénynek. Minéműek pedig a' kik
ezen az uton járnak, azok bizonyos tize-
lyekbe le rajzoltatnak e' következő regu-
lákbá, mellyeket valaki olvasandasz meg

A 6

lássad

lássad, hogy csak külső Politiai Cere-
moinákra ne vonnyad, hanem á szerint
á mint már elődbe adattak. Mert á Tisz-
tel. és Tudos. Autornak sem vólt zillja,
hogy csak á külső maga viselésre ír-
ezen Regulákat, hanem hogy meg mu-
tatná, miképpen kelleffék az embernek
mint igaz keresztyénynek mind társaság-
ba mind azon kívül Isten és emberek
előtt magát viselni. (1) Sokan ugyan
vagynak, kik külsőképpen szólásban és
ruházatjokban emberek közt minden
illendő tisztességgel és bötsülettel vise-
lik magokat, de á' mellett mindön á
külső embert így el készítettik, á belsőt
éktelenül hagyják, az Istennek képét fzi-
nes áll ortzával fődözik, és egyfzers-
mind á fz. Léleknek templomát ördög
barlangjává teszik. (2) Ellenbe sokan
találatnak, kik az ő sziveknek együgyü-
ségébe belső képpen az Ur előtt akarnak
járni, de á' mellett az emberekkel való
társalkodást annyira el mulatják, hogy
nem minden ok nélkül tartassanak mó-
reste-

resteleneknek: Holott az embernek
külső tisztességes maga viselése sem-
miképpen nem ellenkezik az igaz keresz-
ténységgel. Mert az Isten, á' ki á rend
tartást fzerzette az emberek között, bi-
zonnyára á külső maga viselést sem u-
tallja, tsak hogy á valami maga muto-
gatásra és affectalt complementumokra
ne fakadjon, á mint hogy minden kevé-
lyek és Asztal hazugok á tisztességes
maga viselésnek és nyájasságnak Palást-
ja alattröjtk el magokat. (3) Vagy-
nak ollyak-is á' kik sem Isten előtt való
kegyes maga viselésbe, sem emberek
közt való *Civilitas*ágba magokat nem
gyakorollják, hanem az ő Epicureusi
életekbe fzemtelen mindent el követ-
nek, magok viseléseket, *Complexio*jokat,
szólásokat vastag gorombaságba viszik
végbe. Melly *Incivilitas*ág olly nyil-
ván való és el hatalmazott. hogy szegény
Nemzetünk (á' melly másként hajda-
ni *virtus*ira és ditsőfféges emlékezetü
tselekedetire nézve méltán ditsérterik)

rosz és tanítatlan fiaiban az idegenek-
től fok helyeken nevettetik és gyalázta-
tik. Ezen *barbaries*nek okai pedig mind
a szülék mind a Páceptorok, kik a gyer-
meki nevelést és oktatást el mulatják,
adván őket inkább baromi páfztorságra
hogy sem Oskolában, a' hol a tanítónak
tisztí vólna, nem *Donatussal* vagy *vesti-
bulum*mal kinezni a gyöngéelmét, ha-
nema keresztényi hűtnek fundamento-
mival és Isteni félelemmel egybe a ren-
des moresekre való vigyázást is édesde-
den beléjük folytatni. Olvasd erről ke-
gyes Olvasó *M. Aug. Herm. Franck*. mun-
káját a Gyerm. nevelésről, melyet a vé-
gre szeretettől közlünk veled; A hová
szolgálnak ugyan ezen Regulák-is.

Es Ezek NEMZETES PATRO-
NUS URAM! a' mellyek indítottak
engem, hogy édes Nemzetemnek ha-
sználani kívánnék munkáskámnak ma-
gyarázatya által, Elmémbe, forgat-
ván szüntelen, melly nagy szükség és
fogy-

fogyatkozás legyen a' Magyar nyelven
lévő kegyes könyvekben, innét nem-
tsuda ha az Istennek esmérte, félelme
és szerelme is közöttünk tsak üszögé-
ben is alig legyen: a' melly nyavaljának
ilyen orvosságocskával akartam segét
féggel jöni, míg Isten tehetősbeke na
gyobra fel inditt: aki jó igyekezer-
tetl és Isten nevének segétféggül hívása-
val ezeket olvasandja, hiszem hogy töb-
bre is fog segéttetni Istentől, és bővfe-
ges haszon nélkül nem léfzen. Midőn
penige' munkábá fáradoznom, gondol-
kodtam, melly jó Uram Nevé nek tisz-
teffégére *consecralndm*. Es mint hogy
azon közben gyakor *correspondentiam* en-
gedtetnek kegyelmeddel, egyéb érde-
mes Fautorim között váloftottam ke-
gyelmedet, mint hogy nem tsak a' mi
édes Nemzetükhöz, természetri kegyes
indulattal vitetik, hanem híváltképpen
Académiákba fáradozó haza fiainknak
fok képpen és majd minden napon szol-
gál; a' melly jó tétémént és szeretetét
mél-

méltónak ítéltém lenni hogy édes Nemzetem közt esméreteffé tenném. Vegye azért szívetettel kegyelmed Nemz. Uram ezen kisdéd ajándékomat a' mellyre tovább is a' kegyelmed jó akaratyában ajánlván magamat: kívánom hogy az Ur Jésus vezérrellye kegyelmedet az ö jó lelke által egyenes utó (melly egyedül a' kegyességek és szíveteknek kesken uta) mind addig míg az örök hazába tetszik által vinni ö sz. Fel-fégének,

*Tízta szívből minden Lelki
és testi szírentét kívá-
nó szolgája.*

Wáfonyi Mártony
SS, Theol. et Phil. Cultor.
Első

Első Rész.

Az ép Lelki ésméretet, és a' jó rend tartást, a' más emberekkel való társalkadásban miképpen kelleffék megörizni.

S U M M A.

1. Az Istennek szentséges jelen létét szem előtt tartani.
2. A Belső békeséget megörizni.
3. Még az ellenségről való gonosz szállástul is örizkedni.
4. Meggondolván, nem hogy sokat, de inkább mikép kelleffék, kerefzténi módon és bötsületeffen szólni.
5. A Világi dolgokrul örizkedve szólni.

6. A testi gyönyörtiségre ingerlő és botránkoztató szót el távoztatni.

7. Az Istenről és az Istenes dolgokról szentséges tisztelettel szólni.

8. Az elő számlálásban örizkedni.

9. Maga tisztessége keresése nélkül szólni.

10. Egyik szóból a' másikba nem esni.

11. Gonosz hafzontalan és jó szókat egy más közöt meg különböztetni.

12. A másokkal való tárfalkodás válasszaffék, és okossan is kell abban élni.

13. Bizonyos helyben és bizonyos időben szólni.

14. Gonosz gyanossággal mást nem okozni.

15. Rendetlenséget és unalmat másoktól el távoztatni.

16. A' mi mástul hallattatik azt okossággal ismét elő számlálni.

17. Szóban erdtnék engedni.

18. Senkinek szavába nem kapni.

19. Az ellen szóllokhöz magát tisztességesen tartani.

20. A Világi gyönyörűségekbe, és héjába valóságba nem erezkedni.

21. Másokat a' bünökben szzeretettel és kereszténi okossággal meg feddeni.

22. Etelben és ittalban való mérték letességet meg örizni.

23. Az illetlen maga viselést el távoztatni.

24. Hafzontalan nevetéstül ólt alkalmazkodni.

25. Okos beszéd által másoknak hibákat meg jobbítani.

26. Az első helynek foglalásában, a' nagyra vágyást távoztatni.

27. Mindeneket bötzülni, az Istenet pedig félni.

28. Az unalmat és a' meg általkodást el távoztatni.

29. Tsak idő töltésért tárfalkodást nem keresni.

30. A' Szívet jó rendbe venni, valamint a' tárfalkodásba szintén úgy az egygyedül valóságban is.

I. N. I.

§. I.

A társalkodás fok alkalmatosságot ad a' bűn tételre. Ha akarod a' te lelki ésméretedet tisztán tartani, tehát emlékezzél meg a' mindenütt jelen lévő Fölséges és hatalmas Istenről, kinek jelen léte leg derekassabb a' társalkodásba, ilyen nagy Urnak jelenlétében tehát még is kell ésméretességnek lenni.

§. II.

A' mit tselekezel, meg lásd hogy Senki (annál inkább magad, tennen magadnak) belső békeffégedet és nyugodalmadat, melly az Istenben vagyon meg ne háborítsa.

§. III.

A te ellenségedről egyébként ne szólly, hanem szízetetből, a' melly az ő javára és a' nagy Istennek tisztességére szolgáljon.

§. IV.

Kölletlen ne szólly és magadat a' fok szóval

szóval ne kössed. Hanem mindön az Isten alkalmatosságot ad tenéked a' szólásra szólly bötsületeffen nagy gondolkodva, és szelidséggel, bizonyos légy a' mirül szóllasz, szólly tellyes szízetettel való bátor beszéddel, világossan, rendessen, értelmessen, nem szaporán és a' szónak meg kettőztetésével (vagy, *repetitio*ival) hanem ha a' szükség ismét kívánja, hogy a' mondott szót másadszor elő-hozzad.

§. V.

Vakmerőképpen e' világi dolgokrol való beszédbe magadat bé ne ereszszed, kíváltképpen pedig ha az által az Isten nem tiszteltetik, felebarátod nem jobbettatik és a' te magad szükséged nem segéttetik. Az Istennek igéje ez, valamit tselekeztek beszéddel, avagy tselekedettel, mindeneket az Ur Jépus nevében tselekedjete, hálákat adván Istennek és az Attyának ő általa. *Koloss. III, refz. 17. v.*

§. VI.

§. VI.

Ojjad magadat, hogy a' te beszéded fullánkös vagy is tsufolódó ne légyen. Minden gyanös nevetséges és értetlen példa-beszédeket, és szöllás modját, mellyek botránközást szerezhetnek távoztafs; kérdezz meg másokat, ha ilyenek találtatnake te benned? mert ha szokásba mennek az ember maga ezre nem veszi azokat. A szitkozódás egy a' tségéres (*vasztag*) bünök közül. A ki átkozódik, magát és a' magáéit átkozza.

§. VII.

Midön az Istenröl és a' te Megváltodrul beszélsz, tehát nagy alázatossággal és tisztességgel, úgy mint az ő jelenlétében beszélsz. Szégyenled a' Jéhusnak nevét példa beszéddé tenni. Valaki az Istent az ő szívében szenteli, az szájával meg nem fertözteti azt.

§. VIII.

A dolgoknak elő számlálásában okos és magadra vigyázó légy, mert a' hazug lélek uralkodik azokba. Mert ha
az

az elme mind meg nem tarthatja a' környül álló dolgokat, tehát a' magáébül toldja meg azt. Probáld még (*magadat*) ha nem szöllöttále bizontanul ennek, vagy ama dolognak elő számlálásában. Nevetséges és otsmány hiftoriák egy kereftént sem illetnek: mert vagy nem igazak, vagy bizontanok, vagy Felebarárod szeretete ellen léfznek, vagy a' lelki dolgoknak viszfza élésére vagynak, vagy másoknál gyanoságot szereznek, mint ha ök érternének azzal, avagy azt tselekefszfűk azzal, hogy még többek és otsmánnnyabbak beszéltesfűnek elő. Ió és kíváltképpen elő példáját a' virtusoknak, a' mellyek az Istennek gondviseléséről, hatalmasságáról, jóságáról, igazságáról bizonyyságot téfznek, ne hadd ki esni a' te elmédbül, mert ezzel az ember sokat épéthet. De az illeneket úgy számláld elő, hogy bizonyos légy rólok, egyetemben világossan, rend szerint, főképpen penig minden meg toldás nélkül,
és ha

és ha valami elmédből ki-esett, meg val-
lani ne szégyenljed.

§. IX.

Mikoron tennen magadrol (masok-
nak kényszerítése nélkül) szállasz, meg
lásd, hogy az alatt, a' magad szeretete
(és *ditselkedése*) ne fektigjek.

§. X.

Egyik szódat a' másikban ne üssed,
az mint fokban így vesztegetik meg
szóllásokban magokat; úgy hogy ofz-
tán semmi dologrol bővségesen nem
szólhatnak, hanem majd edgyik majd
máfik dologban kapnak. Maradj meg
azért a' szóllásnak egy nyomában mind
addig, míg másoknál kedves, és nehez-
telésekre nem léfzen az te beszéded,
így fok gonosz vélekedéseknek eleit vé-
szed, másokkal együtt magadat épít-
ted, és magadnak egy drága kintset
gyűjtendesz, derék dolgokrol jó funda-
mentommal, midön az füzég kíván-
nja, szóly bővségesen.

§. XI.

§. XI.

Gondold meg, hogy nem csak ezek
ö magokban gonosz és utálatos szók,
ugymint átkazodás, hafzontalan eskü-
vés, goromba és otsmán beszédek: de
még azok is hafzontalanok, a' mellyek-
nek jó bizonyos végek nincsen és sem-
mire nem szolgálnak. Ellenben azok
(penig) jó és hafznos szók mellyek az
Isten ditsőségére és tiszteségére ren-
deltettek, úgy mint a' ki tudja azokat
a' szókat, minek előtte nyelvedre ven-
néd. Minden gonosz és héjába való
szókat el távoztass, meg gondol-
ván azt hogy mind azokrul az Istennek
kemény ítélő széki előtt számat kell
adnod. Foglalatos légy azért a' jobban.

§. XII.

Minden te társalkodásod vagy szük-
ségből, vagy penig jobbulás felül való
reménységből legyen, de ugysis vigyázva
és okosan. Az Istenteleneknek az ö
külső társalkodásoktól magadat ugyan
tellyességesen meg nem óhatod, de az

ő társalkodásokba szűkfég nélkül ne adjad magadat. Mert ők előbb téged elrontanak, hogy sem te őket megjobbítsanád. Ha pedig szűkfégképpen kelletik eö vélek lenned, tehát annál inkább vigyázzván, magadat óltalmazd.

§. XIII.

Sok beszédek jók ugyan, de ha nem jó társaságban és illendő helyen hoztatnak bé, nem jók. Mert a' templomba a leg jobb beszéd is botránkozást adhat az erőteleneknek.

§. XIV.

Másnak az ő jelen létében titkon és fülben ne suttogj avagy idegen nyelven ne szólj, mert a' jelen lévőnek gyanúságot szerez, és így azt gondolja hogy nem hiszsz nékie.

§. XV.

Midőn valaki szól és mások azt örömeft akarják halgatni, ne kezdj akkor te mással egyedül szólni; mert az rendetlenséget, unalmat, vagy pedig nehezeltelést szerez.

§. XVI.

§. XVI.

Ha valamit elő hozandasz, és ugyan olyat a' mellyet te másoktól hallottál, gondold meg jól először, ha másoknak kedves lesz-e az a' mit szólandasz.

§. XVII.

Ha Valaki beszédedben szóland, tehát azontul szünnyei meg. Mert a' másoknak e' jól fog tetszeni midőn ötet is halgatják. Ha pedig te foljraft szólandasz, a' tégedet jól meg nem halgat, mert arra gondolkodik mit szólandó legyen eö maga.

§. XVIII.

Másoknak az ő szavokba soha se kezdj. Mert természet szerint ez mindennek ellene vagyon ha másoktól meg nem halgattatik. Néha te azt gondold hogy a' dologt jól meg értetted. de még né is fogtad azt meg. Midőn azért valaki beszédéből meg nem halgattatik, és szándékát kinem beszélheti, titkon meg vettetik az, Elhíszem egy fő Ur-

nak, a' kit bötstülsz, ezent nem cselekednél; így tselekedjél egyéb felebaráttal is. Ha azért valakinek a' beszédben vágandasz, szállj magadba, s legottan meg tapasztaled, hogy a' dolognak jól meg gondolása nélkül kezdettél a' beszédben. Könnyebben szerezettel mindenekül, ha egyebeket türve fogsz halgatni.

§. XIX.

Ha valaki ellened mond maradj a' te börtödben, mert az ám a' valóságos alkalmatlanság a' társaság által való vétkezésre. Ha az alatt az Istennek discsósége és felebarátodnak jaya semmit nem szenved, hagyjad abban. Mert néha fokat vetekekednek és még is mikor a' vetekekedés ki vagyon, kétséges mellyik rész nyertes. Hogy ha penig a' felelet szükséges is, mindazáltal ójad magadat elmédnek csaté-patéjos fel-indulásátul. Mert a' csak Testi buzgóság.

Ha az igazságot értelmessen és fundamentomossan eleibe tetterd, nyugodjál meg azon, tovább való veselkedés-

kedéssel keveset fogsz neyeri. A te ellékező féled is jobban meg fogja fontólai a' dolgot, látván hogy te nem akarasz tovább véle harczolni. Ha többet nem tanulsz tőled, ugyan szelédseget és emberséget tanul a' te példádul.

§. XX.

Ha mások mulatásnak kedvéért tanczot, játékot és egyéb a' féle dolgokat kezdenek, gondold meg előbb (mivel azokbul fok disztelen és más nagyobb vétkek is következnek, puszta és közönséges tisztátolan maga viselések, s beszédek ki nem maradnak) nem volna e' tanátosfőbb néked onnet el menni, mint sem közikben bocsátkozni?

§. XXI.

Ha valakit vétkéreül meg akarasz feddeni, tehát arra alkalmatlan időt ne válassz, ha a' te félelmességed és erőtelenséged attul hátra vonna, azt nem kevesebbé meg győzzed mint az elmének más gonosz indulatit, mindazáltal mindenkor elsőben magadat fedjed

meg, minek előtte másokat meg feddenél; hogy így a' te meg feddésed szánakadásbul származzék. Feddőd-jél szeretettel, nagy vigyázással és szelidséggel, hogy a' másik ugyan akár-mikeppen meg győzettesék a' maga Lelki ismérteiben, hogy nem jól cselekedett. Krisztus csak egy tekintéssel is fedde', mikor Pétert egy reá nézéssel inté, midőn ötöt meg tagadta volna, s még is lég ottan kesérvessen kezde firni egyébkor feddet kemény igékkel is. Ebben azért a' szeretet légyen a' te tanított mestered. Csak hogy a' más bűneiben magadat részeszé ne tégyed.

§. XXII.

Midőn vendégfélegben vagy, az ételben és italban mértékletes légy, ha felettéb valóra kényszerítettél, gondold meg, hogy a' merő kényszerítés légyen, és ugyan a' végre, hogy vértkeztethessenek veled a' te lstened ellen. Magadat arra ne hadjad hajtani, hogy valami jónak kedves izét követvén gyomrodat éppen

éppenteli töltésed. Jobb volna gyakra-bban de keveset enned, hogy igye-lmednek józanságával és alkalmatossá-gával valami jó dolgot végben vihes; hogy nem mint egyszerre meg tömnöd gyomrodat, és a' józan léleknek örömet és kedvességét él vesztened. A' sok étel és ital által a' test és a' lélek meg nehezítettnek. Egy álhatatos mérték-le-tesség, nagy próbája lészen a' te lelki okosságodnak. Ha a' te szád még nyalánk a' jó ételeknek válogatására, az igaz éhség és szomjúság nélkül, csak hogy a' jó iz kedvéért azokkal megelé-gítsed magadat, úgy még sem vagy mértékletes.

§. XXIII.

Mindenkoron, és minden féle társal-kodásban magadat minden módon meg-őjjad az igyetlen hunyorgatástul, pillo-gatástul, kezeidnek rendetlen viselése-tül, és téstenednek ide s-tova való hajto-gatásámul, mert mind ezek az elmének helytelen vóltat mutattják, és az elmé-nek

nek leg titkosbb indulatit arullják el. A te Jéfusod illeneket nem tselekedett, miért nem követnéd tehát ötet a' külső dolgokban is, a' melly leg könnyebben meg lehetne; intesd meg azért magadat a' te jó barátodtul, mert talámeztet te magadban nem vészted eszedbe.

§. XXIV.

Örizd meg magadat a' hafzontalan nevetéstül. Nintsen ugyan minden nevetés meg tiltva. A mint gyakorta meg történik az, hogy a' leg kegyeslebb és jámborabb életűek-is, neme' világiakon, hanem a' Lelki és Isteni dolgokon mellységesen örvendeznek, úgy hogy az ő szájak egy tiszteletes és fze-mermetes mosolódással azon leki jó-nak fzerelmesfégerül, melly az ő elméjekben vagyon, bizonságot téfszen: de ezzel könnyen vétkeztetik és a' fzivben az érzékenységeknek veszedelmes el terjedésekre ut nyittatik. *Báls. IX. v. 15.* a' mellyet könnyen eszbe vehetz, hogy ő futosó gödolatuvá lett, ha mély-sé-

féges alázatosságban a' mindenüt jelen lévő ftenhez közelgetendefz.

Kiváltképpen ha mások trágárságokon és tréfákon nevetnek, örizd meg magadat hogy ő vélek ne neveys, mert ez az lstennek nem tettzik, miért tetzenék hát neked? Hapenig hogy neked sem tettzik miért nevetz tehát rajta? ha penig nevetz, tehát ő vélek a' bűnben részesültél. Ha kedvetlen néfsz úgy a' hafzontalan tsátsogókat lelki ismeretekben már meg feddetted.

§. XXV.

Hogy ha valaki beszéde között valami dologban vétkezik, vagy beszédének igaz folyásátul el téveljedik, tehát idején korán azon légy, hogy ötet a' te értelmes beszédeddel helyre hozzad, és így hofzfzú kerengős beszédeket el távoztathatsz. Jól lehet ezen ajándék fzikféges: mindazon által kevesen igyekeznek arra.

§. XXVI.

Senkinél magadat, nagyobra ne tartad,

tsad, se föl ne fuvalkodjál, ha bár a' jó és szép rendnek okaért valami tisztí állopotot fölkelletik vened is: mert por vagy te és a' másik hamu, lsten előtt, mind ákettlen egyenlök vagytok, azért a' mennyiben téged illet egynek állítsad lenni, akár melly felül állj, avagy járj. A' szeretet alázatos, és a' te alázatoságod által fölindittatik a' te felebarátodnak te hozzád való szeretete. A' kevély pedig mindennek terhes.

§. XXVIII.

A Tárfalkadásban minden embert bösülj, de senkitül ne fély. Tsak egyedül az lsten féld, mert ő mind te nálodnál s mind másnál nagyobb.

§. XXVIII.

Ne légy unalmas és szomorú az emberek előtt, de vig és kedves, mert e' meg nyugosztal mindeneket.

§. XXIX.

Ha tudod hogy a' tárfalkodás tenéked nem olly szükséges, avagy más módon a' te lstened ditsősége jobban
moz-

mozdittathatik elő, avagy a' szeretet a' te jelen léted által felebarátodnak szölgálatjára nem kényszeritt, maradj ki inkább a' társaságbul. Ha azokáért néked egyéb czélod nintsen, hanem hogy az időtt hejában tölcse el gy szempillantásig se maradj ott. Nem illik azért kereszténynek azt gondolni hogy ő másként az lstennél hoszfu időtt töltene el. Még a' kegyeslek is ebben gyakorta vétkeznek és fok hejába való befzedbe és tselekedetbe erednek és szakadnak, a' mellyek osztán azö Lelkeket nyughatatlanokká téfzik.

§. XXX.

Probáldmeg, ha a' te szived egyaránt valóe', akár magánosságban, akár társaságban légyen. Ha ezt fel nem találod magadban, vagyon nagy okod a' miért inkább kövesséd a' maganosságot, hogy sem a' társaságot, hogy így a' te szivedet jó modban vehesséd. Ha pedig fel találod magadba, vigyázz, hogy midön állasz el ne essél.

Második Rész.

Miképpen köllesek magánosan a' tárfoságon kívül az élő és mindeneket tudó Isten előtt élni, és a' Lelki ismételtnék jó szabadságát megörizni.

S U M M A J A.

Az Isten jelen létének megismerése, a' magános lételbe megörzi az embert. 1) a' hofzu várokozástul 2) az Unalomtul, 3) a' hivalkodástul 4) a' félelemtül. 5) a' Világi tárfalkodáshoz való kívánságtul. 6) az egyedül való életnek gonofzt végérül 7) hafzontalan könyveknek olvasásátul, 9) az hivalkodásra való vágyódástul és nézéstül, 10) a' mértékletlenségtül 11) a' testnek hafzontalan és kölletlen hizlalásátul 12) az eledelelnek szorgalmatosságátul 13) Hafzontalan

talan szándéktul 14) alhatatlanfágtul. 15) Hafzontalan és héjában való gondolkodásfoktul. 16) Hafzontalan és héjában való szollástul. 17) az Ortzának és szemnek komor vóltátul, 18) egyedül lételbe való hamis vélekedéstül, midön némely valakivel gonofzt tselekefzik. 19) Nyughatatlanságtul, mellyel az egyedül eles meg akadályoztatik. 20) A tárfaság el valófztásbā való gondatlanságtul, 21) az éjnek nyughatatlanságátul 22) Házi vagy utbéli unalomtul 23) utolsó kétségben eséstül 24) summa fzerint, minden kész akarat béli bünöktül.

II. Vágás.

A magánosfágban nem csak el kell a' gonofzt hagyni, de egyfzers-mind a' jót is kell követni 1) az hivatalnak külföldm mi vóltá fzerint 2) a' nemre nézve, ám légyen az férfiu, vagy 3) Afzfzoni állat 4) akarminémü állapot 5) Complexiōu 6) Erős elméjü 7) közönfégéfen penig két dólgoznak végbē vitelére. A 8) a' Léleknek gondvifelelére és ugyan

gyan 9) elsőbē az Lelki esméretnek meg
 próbálása által. 10) másodszor az imád-
 fág által, mellyet egiedül magánossá-
 ban végben vinni igen hasznos 11) nem
 csak könyvből, de leg inkább szívűből 12)
 leg ottan midőn az ember magánossan
 vagyon 13) tulajdon akarátja nélkül
 (minden meg általkodás nélkül) 14) el-
 söben a' Lélekért, másodszor a' testért,
 15) másokért is 16) szüntelen 17) nem
 csak a' szent Vacforánál, e' végre minden
 bűnöket elkölli távoztatni, 19) igaz áhi-
 tatossággal 20) nagy vigyázással, mi-
 dőn könyv nélkül módatik az imádfág.
 21) Hála adással tsöndesz szível. 23) fu-
 ma szerint, mind azokkal mellyek az
 igaz imádkozáshoz tartoznak. 24) Har-
 madszor a' szent írásnak vizsgálása ál-
 tal 25) a' mellyre à régulák hasznossak,
 26) Ide tartoznak a' kegyességre veze-
 tő könyvek 27) mellyeknek olvasására
 a 16) regulák hasznosak 28) a' szívnek
 örzése által (B); 29) a' testnek szükségé-
 nek meg adásával, 30) jó tanács vétellel
 melly-

mellyhez 13. regulák hasznosak (D)
 a' dolgozásra, 31) jó fel tett tizla
 32) ilendöképpen és móddal, a' ho-
 va 10. regulák használnak (E) 33) a' dol-
 gozástul való nyugovásra, mellyre tiz
 regulák hasznossak.

I.

NEm csak mások előtt kell az em-
 bernek kegyesnek lenni, hanem
 még mikor magánossan vagyon
 is, másképpen kép-mutató. Azért
 mindeneknek előtte kérjed az Istent
 hogy az ő kimondhatatlan kegyelmét
 tenéked adja, az ő jelen létének eleven
 hatalmas és átaltható meg esméretire,
 hogy abban meg maradhás mind tár-
 falkodásodba s mind egyedül valósfá-
 godba: mert valameddig te az erős és
 mindenütt jelen lévő hatalmas és felsé-
 ges Istennül a' hűbén jól bizonyos vagy,
 mind addig bizonyos léfesz a' te
 magános és tárfóság kívül létedbenis.

J. I. Semmi idő hosszúnak nem fog
 tétzeni, mert másként az örökké valo-
 ság

ság melly hófzúnak tetzenék lenni te-
néked, a' mellyben mindenkor az élő
Istennek szemei előtt élsz, és annak lá-
tásában telles örömet és bódogságo-
dat találsz, vagy az ő orczája előtt el
kell tásfizzadnod. Mósesnek, Eliásnak
és az Ur tanítványinak nem téték az
idő hófzúnak, midőn ők a' Christus
el-váltazásakor a' hegyen vólnának
Matt. XVII. 4. El kell minékünk is egyik
fénységből a' másikba változnunk.
2. Corinth. 3. 18. fénkinek az idő nem lát-
tatik hófzúnak a' ki a' külső és világi
dolgokat meg szokta, és a' munkába bé-
merült. Az okos keresztyének ha-
már ebből fogyatozása az időnek szük-
völtában, mint sem unalma annak
hófzú volta miát.

§. II. Nem is léfzes a' te magános
völtod által elmédben unalmas és ked-
vetlen, mert a' mindenütt jelen lévő
Istennek szerezme a' melly tégedet tel-
lyeséggel el foglal, hogyan hagyhat-
na nyughatatlanságba, annál kevesbé
bele

belé nem tászít. Bódog azért a' nép a'
melly tapsolva mondhattya, Uram ezek
a' te ábrázotodnak világosságába biz-
nak. A' te nevedben örvendeznek
minden napon, és a' te igazságodban fel-
magasztaltatnak: *Solt. 89. v. 16. 17.*

§. III. Sem látható sem láthatatlan
dolgoktól semmit nem félel, ha-
nem attul fogsz félni a' ki mind a' te-
stet mind a' Lelket megölheti és a' po-
kolra vetheti *Mathe 10. v. 28.* Ha vala-
ki csak valami óltalmat tud-is semmit
nem fél az, halgatok az olyanrul, a'
kit a' fölösleg való segedelem és minden
ható védelmezés kívül és belül körös
környül vészén, Dávid ámbár a' sötét-
ségnek völgyébe járna, nem féle a' sze-
rencsétlenségtől. *Solt. 23. v. 4.* mert az

Isté maga vala ő véle, ada vészfőt és bo-
tot az ő kezébe, mellyel magát vigasz-
tálna és az ő lelkét meg nyugosztálna.

§. IV. Az időt sem fogod hejába
tölteni, mert még a' röst szolgák is dol-
goznak az ő Uroknak jelen létebben.

§. V.

§. V. Nem is fogsz panaszkodni, ha szintén olly jó *Compániában* és társaságba nem lehetz-is mint más emberek. Mert a' te legjobb társalkodásod meg változhatatlanul mindenkoron Istennél marad. Még kedvesbb-is penig valami fő Urral magánosan társalkodni, mintsem ha fok szolgál jelen leendének véle.

§. VI. E' végre a' társalkodástul tennem magadat ki nem rekesztet, hogy valami rosz dologban gyakorollyad magadat. Mert midön te egy ideig az embereknek társaságokat el távoztatni, akarod, és így csak magad akarsz lenni nem különben vagy az, mint ha valaki egy nagy Urral bizodalmaflan akar na szólni valami bé zárlott szobátskába *Matte 6. v. 6.* Sőt annál szemérmetesebb lélsz, ha az Istennel egyedül lejedsz, mint sem ha fok emberek között lejedenél.

§. VII. Innét semmi haszontalan dolgot nem fogsz elől venni, mert az a ki minden időről, nem tsak miképpen töltötte

töltötte el, mint inkább mire fordítottad azt, számot vérszen töled, *1. Corint. 4. v. 3-6. 2. Corint. 5. v. 10.* jelen vagy on, és számat tart veled a te Lelked esmértiben.

§. VIII. Ehezképeft semmi haszontalan vakmerő és bolondságos könyveknek olvasásával az időt nem töltöd. A bölcs és értelmes semmi trágárságokat á fő és derék Ur jelen létében (ámbátor ő is ember légyen) avagy más böcsületes ember előtt, nem üz.

§. IX. Nem is fogsz vigyázni héjába valóságra, mert a te társaságod a te Mennyei Atyádnak az ő mindenütt jelen létében vagy on *Filip. 3. v. 20.* és így nem keresed azokat, a mellyek ide alá a földön hanem a' mellyek oda fel az egekben vagynak az hola' Christus vagy on *Colos. 3. v. 1, 2.* se nem fogsz vigyázni a' látható, hanem a' láthatatlan dolgokra, mert a' mellyek láthatók azok elmulnak, de a' láthatatlanok örökké meg maradnak.

§. 10. Nem-is töltöd meg a' testet a' jó iznek kedvéért valami kényes étellel, a' mint némelyek ebben valami külső, de bolond tisztetséget keresnek, hogy így az emberektől tisztességeffeknek mértléketes-és kevés ételiüknek és italuknak láttassanak, az után pedig mikor magok vagynak, bővebben magokhoz vészik a' mit el mulattak; Mert ha te az embereknek jelen létekért minden ok nélkül meg vontad a' természetnek szükségét, úgy ellenben az Istennek jelen léteért elég okod vagy, hogy tisztességeffen járj, mint nappal nem tobzódásokban és részegségekben, és a' testnek az ő gondját ne cselekedjed az ő kívánságira *Rom. 13. 13. 14. 1. Theff. 5. v. 8.*

§. 11. A testnek ő magában szükséges gond viselésével sok időtt ne vesztegefs, annyival is pedig kevesbé a' testnek pipesgetésével rímosgatásával, és a' tükörben való nézéssel, mert a' halhatatlan lélek, meg efmérvén azt a' kiötet öröktől fogva szerette, és szeretni-is fogja,

fogja, keveset fog gondolni ezzel a' romlandó hajékkal; eledellel és ruházattal meg elégszik *1. Tim. 6. v. 8.* Itten ugyan t'ak aláztatás test marad, ottan pedig leend ditsőséges test, melly a' Christus dicsőült testéhez hasonló léfzen *Filip. 3. v. 21.*

§. 12. Meg sem nehezített a' te szivedet gondokkal vagy az eledelnek szorgalmatosságával, honnét minden zür zavar gondolatok nélkül a' te ágyadba fogsz nyughatni. Az Isten, mivel mindenható, ő teged segethet, és tud-is segíteni, mivel minden tudó, akar is segíteni, mivel a' te atyád ő a' te segítségedre jelen-is vagy. Immár a' Christus Jéhus a' te Meg-váltód hív és szerelmes barátod így szól. A ti menyeyi (az az mindenható) atyátok (az ő jóvólta és emberekhez való szerelme szerint) tudja (az ő minden tudása és bölcsesége szerint) mi nélkül szükkölködtök *Matt. 6. v. 32.* Ugyan azon Isten, ő a' körül jákób már fellyeb száz efszendőskorá, nál

nál dicsőkedvén monda: Az Isten, kinek
előtte jártonak az én Atyáim, Abraham
és Iszaak, az Isten, a' ki táplált engemet
az én születésemnek idejéül fogva
mind e' máig napiglan. *Mosés, 1. k. 48. v. 15.*

§. 13. Nem is tartandasz tanátsot a'
jövendő esztendőknék boldogságok-
rul, mint az esztelen ifjuság szokott tse-
lekedni, a' melly magának egy kedves és
kellemetes képzés által, aranyos hegye-
ket ígér, tselekedetiben igen álhatatlan,
egyikbül a' másikba kezd. Ha meg ér-
zended annak jelen létét a' kinek sze-
mei téged láttanak midőn még forma
nélkül vólnál, és minden napok az ő
könyvében bé irattattak, mikor még
azokban egy sem vólna *Sólt. 139. v. 16.*
Azt fogod Dáviddal mondani: Melly
igen drágalátosfak én előttem a' te gon-
dolatid oh erős Isten. Jgy minden ide-
gen gondolatid, előre néző tanátsid és
képzésid majd el- oszólnak, nem is kívá-
nod te magadat az Istennek székibe hely-
hez-

heztetni, és a' te kívánságod szerint, a'
jövendő dolgokat, rendelni.

§. 14. Inét ne is légy álhatatlan azokban
a' munkákba, a' mellyeket elődbe vet-
tél, mellyeket a' jelen lévő Urnak akarata-
ja nélkül félre sem tethet; Valamikép-
pen a' te Atyád álhatatos a' veled való
lakozásba, hasonlóképpen te is álha-
tos légy a' te dolgaiddban, mellyeket az ő
jelen létében és egyet értésével fel vettél.

§. 15. Ne forgass olyan gondolatokat
elmédben, a' mellyeket el pirulás nélkül
elő nem hozhatnál, a' mellyeket ugyan
az emberek előtt el titkolhatz, de nem
az Isten előtt, mert ő érti távulról a' te
gondolatidat. Mihelen azért illetlen
gondolatok ütköznek elmédben, avagy
csak távulról forganak is előtted, leg ot-
tan fordítsd el magadat azoktól, és gyü-
löld meg őket. Valameddig olyan gon-
dolatokban foglalatoskodol és azokban
maradsz, mind addiglan kell az Istennek
panaszolkodnod, hogy te ő tüle el tá-
voztál, és egyedül ötet hattad-el. De ő
ke-

kegyes lélek azt ne miveljed, sőt inkább maradj annál, a' ki a' te társoságodat ingyen való szívetetibül keresi, és a' mint magát úgy tégedet egyedül nem akar hagyni.

§. 16. Kiváltképpen csak a' leg kisebb biktül-is azok közül meg ojjad magadat, a' mellyeket a' kegyes Isten felő emberek ha látnának gonoszra magyaráznának. Mert ha azoknak jelen léteben az ő fegyhetetlen életékért *valamit mivelni* szégyenlenél, mennyivel inkább szégyenlenéd az előtt, a' ki azokban és te benned a' jót tfelekefszi.

§. 17. Midőn mások a' magános élet által, az emberekkel való társalkodásra, alkalmatlanokká és nyakafokká lesznek, akkor te ellenben az által, másoknál kedves és köllemetes lélsz. Sőt annyival inkább, a' mennyivel tapasztalhatóbb te nálad a' te mennyei Atyádnak jelen léte. Az emberséget és szelidséget senki nem fogja gyűlölni, a' mellyek nem csak egy valóságos (*külső*) gyakorlás által, de

de tsöndefségben-is meg tanultathatnak, ha abban az Istennek tapasztalható jelen léte által a' szív kedvessé és köllemetessé léfzen.

§. 18. Ne-is gondolyad azt, hogy te egyedül avagy magánosan vagy, ha még egy lezend veled, a' ki azokkal tartana a' kik ágyasházokban való bujálkodásban, utálatossággban, szemtelen ségben élnek, lopnak, gonosz és ártalmas tanátfokat koholnak és forrasztanak. Mert vagynak úgy két bizonságid, egyik a' ki te veled vétkezik (mert ugyan a' ki te veled vétkezik el is árulhat téged) A másik a' jelen lévő Isten, a' ki a' te tfelekedetidet világosságra hozza és meg feddi, a' fetétség sem fedez el tégedet ő e'ötte *Sólt 139. v. 11. 12.* Mert midőn ő el jövend a' fetétségnek titkait világosságra hozza és a' fzíveknek tanátsit meg jelenti, s-akkor léfzen ofztán mindennek Istentül ditséreti *1. Cor. IV. v. 4. 5.* a' ki itt minden eő cselekedetinek az Urat bírójul fogadta.

§. 19. Midőn mások tégedet, a' te magános létedben, és ámbátor derekas dologaidbā háborgatnak is, mind azon által, ne haragudjál, és a' te elmédben meg ne háborodjál, mert nem is kell néked olly igen a' külső dolgokhoz ragaszkodnod mint az Istennek te benned való létehez, melly a' te felebarátodhoz való fzeretettel bé tölti a' te szivedet. Immár pedig ha az Atya valamelly jó akarót hivatand, tehát gondold meg, hogy annak is az ollyan társasággal kelletik élni, másképpen néked egy lelki irigységre magyaráztatik, ha meg haragszol azon, hogy valaki meg háboritt a' te munkáidban, jól lehet ő közönségeffen ártatlan szokott lenni, mivel nem tudja hogy valami derekas dologban foglalatoskodol; A' te jódra küldhetted Isten ötet te hozzád, vagy talám az ő maga, javaért. Innét nehéz tenéked itélned, ha kedvessebb vólt volna e' az Istennek a' te magad jó dologodban maradnod, vagy a' te felebarátodnak szogálad?

nod? Annakokáért maga a' fzeretet ad tenéked böltféséget a' te felebarátodnak bé fogadására, hogy te abbul semmit el nem fogsz hagyni, sem a' te elmédnek nyughatatlan vólta miát te magadat tulajdon munkádra alkalmatlanná nem téfzed. Szent Pál Apostol eztet alig akarta azon dolgok közé számlálni, mellyeket ő az Isten dicsőségeért magára vett. Azért midőn derék dolgokat számlál elő, egyszer s-mind hozzája téfzi, azok nélkül a' mellyek kívül esnek, engemet szorongat ama minden nap ellenem támadó fokafág. 2. Cor. XI. v. 28.

§. 20. Gondotlanul és örizkedés nélkül ne adjad magadat az egyedül való-ságbul a' társoság közé. Egy valóba kegyes életű ember írja: *Soha nem mentem, ugymond, az emberek közé hogy gonoszabb nem mentem volna el tőlök: a' mint eztet a' próba meg mutatja, hogy könnyebb legyen az egyedül való-ságban a' mindenütt jelé lévő Istentől egy hatha-*

tos meg érzelt nyerni, hogy sem mint a' társaságba, mert sok kegyes Isten-félek az társaságban el vesztették, a' mellyet az egyedülvalóságban meg tartottak. Ellenbe bizonyos időben a' dolgot előre jól meg fontalván, inkább válaszfizad igaz okokbul a' jó társaságot, úgy mint az Isten dicsőségének előmozdittásáért, felebarátunknak javáért, a' mi magunk jobbulásunkért és illendő szükségos voltunkért, nem penig ételben és italba való tobzódásnak megkettőztetéséért. Így nem háborit hatya meg lelkedben a' mindenütt jelenlévő Istennek olyan esméretit, ha csak te magad meg oltalmazod azt a' társaságba, mint egy pötsét nyomó gyűrűt. Azért ha máshoz akar sz menni, az Istent melléd vévén térj be először magadhoz, midőn másokkal való társalkodásra alkalmatosságot találsz. A' ki így tselekezik bizonyos moddal a' megyen osztán ki és be, és jó fűre találkozik. *Joh. 10. v. 9.*

§. 21. Az egyedül valóság nem léfzen tenéked nehezebb mint nappal, és nappal nem nehezebb mint éjzaka, mert a' fetétség nem fetétség az Urnál és az éjzaka mint a' nap fénlík, a' fetétségis olyan mint a' Világosság *Solt. 139. 12.*

§. 22. Akár othon akár az uton légy, az magánosság nem léfzen néked unalmas. Mert ha a' hajnalnak szárnyait vennéd is, és a' tengernek utólsó határánál laknál is, oda is mindazon által tégedet az ő keze vinne és az ő jobb keze meg tartana téged *Solt. 139. 9. 10.* Ha penig házadbá maradcz, a' te gyönyörűség az igaz böltsésgben léfzen, a' melly, a' mindenütt jelenlévő Istennek szeretében áll. Nem unalmas, úgy mond a' Bölts. (*VIII. 16. 17. 18.*) az ő vele való társalkodás, sem nem kedvetlen az ő vele együtt élés, hanem vidám és örvendeztető. Ezt meg gondolván magamban, és szorgalmatozzan meg hányván vetvén az én szívembe, meg értettem hogy halhatatlanság légyen a' böltsésgel

ségel való rokonságban. Es az ő véle való barátságba jo gyönyörködtetés vagyon.

§. 23. Olly idő érkezhetik, a' mellyben minden emberektől el hagyattatható és leg nagyobb szükségben juthatsz, ámbátor fedhetetlenül és kegyessen élyis, akkor te egyedül csak a' mindenütt jelen lévő Istenhez folyamodhatol. Kicsoda szakaszt el téged a' Krisztus szerelmétől? nyomorusága? szorongató keserűsége? üldözése? éhsége? Veszedelem é? fegyvere. *Rom. 8. v. 35.* Ha te az Urnak ereje által igazán meg esméred, hogy a' Krisztus által a' te szerelmes Atyádban élsz, mozgatsz, vagy, és örökké ő benne mint egy gazdag szerelmű valóságban élendesz, ugy bizonyos vagyok, hogy sem halál, sem élet, sem Angyalok, sem fejedelemségek, sem hatalmasságok, sem jelen valók, sem következendők, sem magasság, sem mélység és semi-egyéb teremtet állat el nem szakaszt téged az Istennek szerelmétől melly

melly vagyon a' mi Urunk Jéhus Christusban.

§. 24. Summa fzerint a' te Mennyei Atyádnak láthatatlan ugyan, de a' hitben erőssen és bizonyossan meg fogott jelen léte, meg őrizend téged minden bódoltságtul és tségéres bünöktől. Az Istenes szent félelem, melyet ő a' te lelkedben szerez a' gonoszt el választja tőled, nem külömbé mint a' tajték az ezüsttől el váloztatik. Azért vigyázhogy a' világosság melly te benned vagyon meg ne sötétüljön, légyen azért a' te szermed tisztá *Matt. 6. 22. 23.* Igy fel fedett Orzával mint egy tűkörben meg láttatik te beűd a' Christusnak disósége, és te el változol ugyan azon ábrázatba, egyik dicsőségbe ugy mint az Urnak lelkétől. *2. Cor. 3. 18.*

II. Vágás.

Meg történhetnék penig tenéked mint egy Gyermekeknek, ki az ő Atyától tsintalanságáért meg büntetik, s-el is hagyja ugyan a' gonoszt,

de mitsoda jót kellefsék neki fel venni
 melly az ő Attyának tetsék nem tudja,
 ámbar arra kész legyen. Szükség azért
 teneked kiváltképpen tudnod, 1) mitsoda
 jót kellefsék tselekedned, és 2) mi-
 kép kellefsék azt a jót tselekedned. Mert
 nem tsak à mondatik: *Távorzáll el a' gon-
 nosztul* hanem az is, hogy *cselekedjél jót.*
Sólt. XXXVII. 27.

§. 1. Némellyeknek hivataljok hoz-
 za magával, hogy az időnek magyobré-
 szét magánasságban töltsek el. Némelly-
 eknek pedig, hogy leg többet az embe-
 rekkal társalkodjanak, és környülök for-
 golódjanak. Amazoknak bátorságolbb
 à lelki esméretet meg őrizni. Ezek alkal-
 matosbak à szeretnek gyakorlására.
 Amaz arra jó, hogy à hűt és à szeretet
 meg gujtassanak és hasznos à mostá kez-
 det keresztyenyeknek. Ez pedig jó már
 à keresztyenyseggben jól fundáltattaknak,
 hogy hagyják fénleni az emberek előtt
 az ő Világosságotakat *Matt. V. 16.* mind à
 kettőt Istennek kell szentelnünk. Mind
 hivatalunkat s - mind állopotunkat à
 melly-

mellyben élünk. Az Istennek ditső-
 ségét kell tizlul tennünk, s-akkor lesz-
 oztán helye amáz mondásnak: *Min-
 den ember à melly hivatalban hivattatott abba
 maradjon. 1. Cor. VII. 20.*

§. 2. Ha férfiu vagy, rend szerint töb-
 bire el-vonattatol az egyedül valófág-
 tul. Azért őrizd magadat, hogy à
 külső dolgoknak sok volta néked tör-
 helett ne legyen. Emlékezzél meg a-
 zért arrul à mit sz. Pál Apostol mond:
 Akarom azért hogy à férfiak imádkoz-
 zanak akár melly helen *1. Timot. 2. 8.* A-
 kár othon, akár az uton, akár magá-
 nossan akár másokkal légy mindenütt
 az Isten szemeid előtt visellyed.

§. 3. Ha Aszfzonyiállat vagy, rend
 szerint s-töbire mind à magánossan va-
 ló életre vagyon alkalmatosságot. Gon-
 dold meg annak okáért a' mit Szent Pé-
 ter kiváltképpen az Aszfzonyi nemnek
 mond, midön így szól: A szivben el-
 rejtet embernek a' szelid és tsendesfzle-

leknek rothadatlansága az Isten előtt
bötsületes, *1. Pet. III. 4.*

§. 4. A szent írás emlékezik egy állopotrul is, a' melly a' magánosságban hagyattatott, és a' mellybe való életre ugyā kényszerítettik is, ez pedig az igazán való özvegyeknek állopotjok, a' kik egyedül hagyattak. Mert ugyan az mondatik a' szent írásba valóba özvegynek a' ki egyedül vagy, bizik az Istenben és foglalatoss a' könyörgésekben és imádságokban ejjel és nappal. A' ki pedig bujafágba él, az élven meghólt. Ezt is kívánnya sz. Pál az Özvegyektől, hogy fedhetetlenek legyenek, *1. Timoth. V. 6. 7.*

§. 5. Némellyek természet szerint inkább az egyedül való életre, némellyek a' társaságra többet hajólnak: Minde-nikkel jól és gonoszul lehet élni; Meláncholicusnak a' magános élet, mellyre ő hajlik. A' Vidám és friss természetűnek a' társaság leg közellyeb való ut a' Veszedelemre. Ha amaz a' maga-

ga-

gánóságot, ez pedig a' társaságot távzattja, mindenik meg mérsekeltezik és az Istennél kedvesé tétetik. Ugy mindazonáltal, hogy ama' ne kerülje a' magánóságot, adván magát a' gonosz társaságban, se ez, a' jó társaságban, a' bűnre ingerlő magánóságra ne menyen. Annak okáért vizsgál meg a' te magad természetit, hogy így a' te gonosz természetedből magad veszedelembe ne rohany.

§. 6. Sokan az ő egyedül valóságokban erőteleneknek találják magokat, a' kéfértetnek és az ő testek gonosz indulatnak ellen állására, honnét jó igyekezettel magoknak társaságot keresnek, és ugyan ott esnek meg gonoszbul, mint a' magánóságban. Annak okáért gondold meg, hogy a' vétek tied, nem az Istené, azért fegyverkeztess fel magadat a' Christusnak gondolatjával *1. Pet. 4. 1.* Mert valaki Istentől születettik meg tartja magát, és ama gonosz nem illeti azt, *1. Joh. V. 18.* Nagyobbá-

C 6

tor-

torfágnak okaért az isten-félőknek társ-
ságokat keresséd, ámbátor mások te mel-
letted és körülötted legyenek is, hogy
így meg erősödjél és hozzá szokjál a' te
hivatalos munkáidnak végben vitelére,
mind addig míg szokás által a' jónak és
gonofznak meg valóftására gyakorláft
szerzendesz *Sid. V. 14.*

§. 7. Őt félét tzelekedhetel a' te ma-
gános vóltodban (1) A' te Lelkedről szor-
galmatoskodhatol (2) Testednek szük-
séges dolgait meg adhatod. (3) Okosfán
és eszeffen való életre magaddal taná-
tsót tarthacz. (4) dolgozhatol. (5) A'
dolgozás után nyughatol. Ezekben is
a' kik valamennyire az Istennek akarata
szerint élnek, illy szép rend találtatik.
Elsőben Imádkoznak, az után az ő te-
stekről, és mit kellen a' jelen való napon
dolgozniok azon gondolkoznak, az
után dolgoznak és ha meg fáradtanak
nyugodalomra készűlnek: így a' mivel
el kezdették a' napot, azzal be is rekef-
tik; de jammelly kevesen gondolják meg
azt,

azt, hogy úgy kellene tfelekedniek, és lehetne istölök.

§.8. Ha magad vagy, szorgalmatoskodhatol a' te lelkedről (1) a' te magad lelki-esméretednek meg vizsgáláfa által (2) könyörgés által (3) A fz. írásnak és más szép kegyes könyveknek olvasások által (4) A' te fziwednek szorgalmatos meg őrzife által.

§. 9. Midőn a' te Lelki-esméretedet vizsgálod, tehát gondold meg (1) nem minémü jó, de minémü rossz légy. Az Isten már világosságra fogja hozni a' jót az ő idejekor. Ne is hizelkedjél magadnak, hanem inkább vald meg a' te kételkedő vóltodat, mert az nem fog tenéked úgy ártani, mint ha ártatlannak tartanád magadat, holott vétkes vagy. Más penig az, midőn az Isten-dicsőségéért a' te ártatlanságodat oltalmazod, mellynek is mindazon által a' te magad meg tagadásában köll végben menni. (2) Az Istennek és a' szeretetének fő parantsolatja szerint a' te állapo-

C 7

tod.

todnak fő vizsgálásához kezdj, nem kü-
 lömben, mint az egész házokat, a' fá-
 toros innep napokra ki szokták tisztitta-
 ni és fejeríteni. Rendszerint pedig min-
 den nap ebbe vagy ama' punctumba,
 melly eszedbe jön, vizsgál meg a' te lel-
 ki esméretedet, mert ha csak egy dol-
 got vélsen elől az ember, abban kön-
 nyebb és nagyobb szorgalmatossággal
 meg vizsgálhatja magát, mint ha együt-
 fok lélsen előtte. (3) Ne fáradjál el a'
 te lelki esméretednek meg vizsgálásában,
 sött mindenkor szorgalmatossan vidd
 végben azt, másképpen vízfza fogsz
 mászni kerefsz tényfegedben, a' mellyben
 te magadat állitotad nevelkedni. Min-
 den meg vizsgálásban háromra kell vi-
 gyáznod, a' te fogyatkozásidra, a' mel-
 lyekből azok szármoznak, és az eszkö-
 zökre, mellyek által azoktól meg sza-
 badulhatsz. (4) Négy felét vizsgálj meg. A'
 tselekedeteket, a' szókat, a' kívánságo-
 kat és a' gondolatokat. A' te tseleke-
 detid vagy a' testnek nyilván való tsele-
 kedé-

kedeti, valameddig azért azokat tsele-
 keszed az Isten Országának örökösé
 nem lehet. Ezek pedig a' házasság
 törés, paráznaság, tisztátolanság, bujal-
 kodás, bálványimádas, bővölés bajolás,
 harag tartások, versengések, irégysé-
 gek, haragok, patvarkodások, vízfza
 vonyások, párt-ütések, gyűlölségek,
 gyilkosságok, részegségek, tobzodások
 és ezekhez hasonlóak. Galat. V. 19. 20. 21.
 1. Cor. VI. 9. 10. Eph. V. 5. Jel. XXII. 14. De
 itten nem kívántatik feletté való ki ke-
 resés, mert a' nélkül is nyilván valók
 mind ezek: avagy köz-dolgok azok
 mellyeket sem gonoszszaknak sem jók-
 nak nem tartasz, minéműek a' tsupa-
 természetnek tselekedeti, és itten leg
 inkább szükfég hogy meg vizsgáljad ma-
 gadat. Mert némely dolgot, melly ő
 magába sem jó sem rossz, az te rendetlen
 kívánsággoddal és mértékletlenséged-
 del gonoszszá téfesz, mivel eszedbe ve-
 fzed hogy a' te Szived még valamennyi-
 re ahoz ragaszkodik, és nem örömeft
 akar

akar attul el válni. Gondold meg hogy az olyan dolgok tégedet fogva tartanak, és a' te szabad birodalmadbul ki tóltanak, mivel hogy immár tovább nem vagy szabad azoknak tselekedetire vagy elhagyására. Nehéz léfzen tenéked minden szódat meg próbálnad (ha tsátfogo vagy, és a' te szivedet minduntalan szádban vifeled.) Miképpen számlálhotod elő mind azokat a' vétkeket mellyeket szóval téfzezs? Szerelmes fiaim tanuljátok a' halgatást azt mondja *Sirá, XXIII. 7.* Ha megakorod joságát tudni a' te beszédednek, tehát visgáld meg azokat, ha a' szívnek tökéletességébül és tisztaságából ép szerezetből folytanak e'? mellyeknek fundamentoma a' hütbe vagy. Annak utánna próbáld meg a' te kívánságodat, testnednek és elmédnek indulatit, azt is tudd meg ha az testi el mulandó, földi, látható és ideig tartó dolgokra vágyodnak e'? és ha nem keresneke' többet annál, mellyek az jelen való élethez tar-

tartoznak. A vagy bár a' Lelki dolgokra legyenek is fügesztve, ha az ő igaz tzílokra, mellyet az Isten kíván, nézneke? avagy tsak a' büntetésnek félelmétül, és a' Világi hafzontul inditattak? avagy nem te magadat és tulajdon hafznodat keresede' azokban legföképpen? avagy egy szemek ninttsen e' a' gazdagságra, és testi gyönyöröség-re fügesztve, avagy másnak kárára, meg utalására és kissebségére nem nézneke'? avagy a' te elmédet nyug hatatlanságba tartják e'? és tégedet a' dologra alkalmatlanná téfzneke? és végtére keferüségét és meg nem eligedést hagnakè a' te szivedben? Ha ezeket meg tapasztalod te magadba, tudjad mind azokat a' gonosz és bünös testül lenni, mellyet az ő indulatival és kívánságival egybe meg fészittenek, vagy már is *Εξάρπασαν*, fészitettek, azok a' kik a' Ckristuséi, nem tsak nével hanem tselekedettel és valósággal *Gal. V. 24.* Hapenig a' te elmédnek indulatit akarod hogy

hogy tökéletessek legyenek, tehát szükség, hogy függessztesse azokat az Isteni és lelki dolgokra *2. Cor. VI. 18.* vagy ha az el mulandó és látható dolgokra függessztesse is, tehát azokban helyheztesse az ő tziokat, hanem csak annyiban a' mennyibe a' Teremtőnek rendi és a' természetnek szükségé kívánja. Minden idétlen magok szereteti-tillojják magokat, az hol pedig az Isten, és az ő szent Neve' illeti a' dolog, ottan mindent kerüljenek, még a' mit természet szerint legjobban szeretnek is: úgy hogy még az Atya, Anya, Házasfars és magzatok is meg tagadtassanak *Matth. X. 37.* ha annak tisztessége kívánja a' ki azokat adta. Mindenkor az Istennek Lelkétől kell azoknak származni, melyeknek gyümöltsei a' szeretet, a' mint sz. Pál szól *Gal. V. 22.* A szeretetbe kell maradnjok, másképpen nem maradnak az Istenben *1. Joh. IV. 16.* Nem kell nékiek az elmét veszedelembé nyughatatlanságba és keserűségbe hozni, ha-

nem

nem végtére mindennek (nem kevesbé az Isten szerint való bánotnak *2. Cor. VII. 10.* mint a' lélek egyéb indulatának, jól lehet ezek nemélynél tovább és súlyosbá szoktak meg maradni, mint némélynél) a' sz. Lélek által való örömbé kell el végezödni *Rom. XIV. 17.* Az melyeket mindenkor követni kell a' fzelidségnek és az alázatosságnak. A' Léleknek jobbulására és épületire kell szolgálnok. Tisztán és valóságosan a' Magaságosnak tisztességére rendeltessenek, és arra a' mi másé nem az mi magáé nézzenek *Phil. II. 4.* Ezen mérték szerint tudod mérni a' te szeretetedet, gyűlölségedet, kívánságodat, félelmedet, reménségedet, haragodat, örömdet, és a' te elmédnek több indulatit, hogy ha az Istentülé vagy pedig a' te-
stül legyenek.

Meg kell visgálnod a' te gondolati-
dat is. Nemondjad: a' gondolatokat minden vámtul szabadofaknak lenni: és ki áthat azoknak ellene? könnyebben
el ta-

el tapodhatja egy kis gyermek a' fizikrá, hogy sem a' gyulladást száz emberek. A' gondolatokkal támadnak a' kívánságok, melyek nevelkedést is vesznek ugyan azon gondolatok által, a' kívánság minek utánna fogadott szüli a' bünt, a' bűn pedig minekutánna véghez mégyen nemz halált *Jacob. 1. 15.* Annak okáért próbáld meg a' te gondolatidat, ha nē, az örök halálnak veszedelmében fogod a' te Lelkedet forgatni. A' te keresz-ténséged ha másként igaz, tehát alkal-matossá téfzen tégedet, a' sz. lélek által, melly a' meg vizsgálásnak Lelke, az Isten igéjének regulája szerint, minden gon-dolatidnak, még a' leg kissebbeknek is meg próbálására és *examinálására*. An-nakokaért ha keresztyén akar sz lenni, jól meg vizsgál tenned magadat, és a' te szivedet meg kérdezzed, ha minden ő gondolati az igaz szíretettel, melyek tiszta szívűl, jó lelki esméretbűl és nem költöt hitbűl vagynak, meg ál-hatnak e' avagy pedig azzal ellenkez-nek, ha pedig nem tudod mi lé-gyen

gyen az eleven és a' szíretet által mun-kálkodó hit, tehát szükség hogy ismét terj még és leg elől kezdj az igaz poeni-tentia tartásba, minden meg holt tfe-lekedetektűl és fertelmes vétkektűl is-mét fundamentomat tenni, minek előt-te a' te gondolatidnak hasznos meg vis-gálásához kezdenél.

§. 10. Hasznos és szükséges néked ez is, hogy te leg alább minden nap egy kevés ideig, másoknak társoságától ma-gadat elvonnyad, és édes Idvözöttök-nek intése szerint, a' te titkos házadban bé meny, s' ajtód bé-zárolva imádjad, a' te Mennyei Atyádat, *Matt. VI. 5. 6. 7.* E' végre rendelték, a' tiszteletes Régi-ek a' Regveli és Estvéli könyörgéseket, nem, hogy az ember akármit elő tsát fog-jon, hanem hogy akkor szerelmes Istenét szívének mélységébűl áldja és magasztallya, s' neki maga szükségét, a mint magában érzi, szép csendességben eleiben terjeszse.

§. 11. Az Isten felő és lelki buzgoság-gal

gal tellyes Tanítóknak imádságos könyvei út mutatókul lehetnek az imádkozásra. De ne élly tellyességgel tsak könyvekkel, hanem erőlködve is igyekezzél, à te szivedet az Urelőtt kiönteni, mint Anna. 1. *Sam. II. 1.* Egy kis gyermek tud az ő Attyátul tulajdon szavaival egy darab kenyeret kérni, miért nem tudnál tehát te, kinek tellyes okosságod vagyon, mástul költsönözött beszédek nélkül à te Mennyei Atyádtól egy ajándékot kérni, ha tsak Atyádnak ésméred lenni ötet, és az ő lelke lakozás képpen vagyon te benned. Annak okáért ne mond ezt: Igen együgyű alkalmatlan vagyok én arra. Mert nem nagy böltfesség és ékeffen való szóllás kívántatik az imádkozáshoz, másképpen è világi szívek mellyek az Isten nem esmérík, gyakorta leg jobb imádkozók volnának, holott ők arra tellyességgel alkalmatlanok. Világos példában adja ezt Idvözöttök elönkben, midön ő amaz édességgel, tellyes Uri

Imád-

Imádságot, a' *Mi atyánkat*, olly röviden egybe foglalta. A' testiekben nem vagy te olly együgyű, talám nem fokát próbáltál te még illyen szívbeli buzgó imádsággal.

§. 12. Hasznos néked magadata a' társaságbul magánossan vened, gondolatidat jól egybe vetned, és azokat Istenre fordéttanod, s' osztán minden kéfe-delem nélkül az Imádság által ismét a' Magasságoshoz közelgetned. Mert az által jut a' te szived nyugalomra és tsendességre, avagy tsak abban való meg-erősédfre, ha bátor, a' mennyire illendő és lehetséges a' társaságba ben marad-is, még-is minden magánossan való létedben raitad meg - történhető késérteteknek elejét vészéd.

§. 13. Jól reá vigyázz hogy imádságodban a' te tulajdon akaratom ne uralkodjék. Sokan imádkozzák: *Szerelmes Istenem, légyen ugy a' mint te akarod.* De ha osztán Isten akaratija szérent foly a' dolog, tehát firnak és jajgatnak, mert az

ő el-

ö elméjek a' vólt, hogy tulajdon akarat-jok lenne-meg. Így tselekedének a' Sídók-is, kik Jeremiást kérék, hogy könyörögjön az Urnak ö érettek, már az Istennek akaratja kedves leend ö nékik. *Jerm. 42. 20.* mellyet meg is tselekedék Jeremiás, de nem esék kedvek szérint az Istennek akaratja, és nem akarának az Ur szavanak engedni. *Cap. XLIII.*

§. 14. Sokan leg buzgóságosabban imádkoznak, midőn az ideig való eledeleért, Házastársért és magzatokért kell könyörögni. De ha, a' lelkiekért és az embernek örökkén való javára szolgáló jókért kell esedezni, tehát minden buzgóságok meg tikkad és megszűnik, melly ettől vagy on, hogy az ő szívek igen, e' világiakhoz ragadtak. Akkor léfzen jól dolgoz midőn a' kegyes kerefsztényeknek szükfégét tulajdonodnak ismered lenni, és az ő terheket mint magadét hordozandod. *Gal. V. 2.* Így előfzfer a' te lelkedet, az után testtedet, előfzfer azt, a' mi a' házban lakik, az után

után a' romlandóságnak sátorát - is a' te Mennyei Atyádnak meg-adod.

§. 15. Sokan ígérk magokat a' másokért való könyörgésre, de midőn magánossan vagynak fogadásokat bé nem tellyeséttik. Sőt sokan írják és nevezik magokat Istennél való esedezőknek, holott soha ingyen sem gondolkodtak másokért könyörögni; ezek ama hazug és színes szentségű Fariseusok, kik a' kívánt és meg-nyert haszonért hofzszu imádságokat és gyakorbéli esedezéseket véfznek elől. *Matt. 23. 24.* Te pedig kövesséd Sz. Pál Apostalnak intését, és mindeneknek előtte, légyen a' te könyörgésed, kérésed, imádkozásod, haladásod minden emberekért. *1. Tim. 2. 1.* mellyet nem szokásbul, hanem a' közönséges szeretet szerint tselekedjél, minden szüksegidbē kéréssel és könyörgéssel, lélekben mindenkoron esedezől és annak felette vigyázván minden alhatatossággal és könyörgéssel a' szentekért *Eph. 6. 18.* nem tsak a' végre pedig,

D

mivel

mivelte azt meg-ígérted, hanem szívbeli atyafiúi szeretetből. Kísodagondolja-meg, hogy a' másokért való eszedzésnek ilyen valójában valónak kellessék lenni?

§. 16. Sokan kötik magokat bizonyos orákhöz, de Jdvözöttök azt kívánnyá, hogy az ember mindenkor idmádkozék és abban meg ne restsüljen, s' azt is mondja, hogy az lsten az ő hozzá éjjel nappal kiáltókat hamar meg-szabadítja. *Luc. 18. v. 1. 7. 8.* Ő attúl, ki az elvevést, a' meg találást és a' Menyország ajtaját még-nyitvatnak lenni akarja, kéreft, kereséft és zörgetéft kíván. *Matt. 7. 7.* Sz. Pál-is arra int bennünket, hogy minden meg - szűnés és közben vetés nélkül imádkozzunk. *1. Thess. 5. 17.* Amazt kell néked tselekedned, és ezt el nem mulatnod. Ha a' gyertya egyszer meggyújtatik, tehát az mindenkor ég: Így regveli imádságod után ne szünnyelmeg a' te figyelmetességednek buzgósága-

ságától, így fogsz lélekben és igazságban imádkozni. *Joh. 4. 24.*

§. 17. Sokan azt vélik, hogy az Ur Vátforájához való menetelekkor leg buzgoságosabban imádkoznak, elannyira hogy némelyek olyankor minden imádkozáshoz való tehetségeket elő keresik; de következő nap minden buzgoságok el-tűnt, s' így az imádságos könyveknek ismét egy fertálfesztendeig nyugvások vagyon. Tudjad pedig hogy ez-is egy gyümölcse az Ur Vátforájának hogy ember az ezzel való élése után gyulladozóbb és állandóbb legyen az imádságban. Melly jó esméretségben esnél a' te Megváltóddal, ha a' szeretetnek sengéjét, vagy fokkal inkább az ő szeretetnek meg - ujjulását, azon naptul fogva, mellyen az Ur Vátforájához mentél, a' minden napi és félben szakasztás nélkül való beszélgetés által ő regbétteni igyekeznél.

§. 18. Ez az egy fő Régula, mellyre kell az embernek imádkozásába vigyázni, hogy tudni-illik olly tökéletes elvezéssel

zéssel jelennyék-meg Istennek színe előtt, hogy ennek utánna Teremtőjét tudva és kézf akartva meg ne sértse, és ha még ez ideig ehez vagy ama gonofsághoz ragaszkodott, ennek utánna attól igaz valósággal meg-szünni igyekeztek. Ha ez a' te szívedben nintsen, hanem kép-mutató szível jelen-sz-meg a' te Istennek előtt, tehát bizonynyosan tudjad, hogy a' te imádságod meg nem hallgattatik. Mert mit tudjuk, hogy az Isten a' bünösöket meg nem hallgatja, de a' ki az Istent féli, és annak akaratját tselekefzi, azt hallgatja-meg. *Joh. 9. v. 31. lásd. Esai. 1. v. 15. 16. 17. 18.*

§. 19. Es így léfzen egy igaz buzgoságos figyelmetefseged az imádságban, ha a' te akaratod valósággal az Istenhez fordult, és a' te elméd kézf mind azokat elfzenvedni, s' végben vinni, mellyek a' te Mennyei - Atyádnak tetzenek. Innéd világossan láthatod, hogy az igaz ahétatofsághoz nem elég tsak értened vagy elmédde meg-fognod a' mit imádkozol,

kozol, hanem azzal öfzve szerkeztetve is kell lenni a' te gondolatidnak: úgy hogy midön egy langallást értefz a' te imádságodban, nem tsak buzgoságod légyen jelen, könyveidet hullasfád, és abban sok fzó szaporéttáft tégy, mellyet a' természetnek indulati- is igen fegethetnek. Söt inkább tanóld-meg azt, a' mit Kristus mond: az igaz imádók imádják az Atyát lélekben és igazságban. *János 4. 23.*

§. 20. Midön könyv nélkül való könyörgéssel imádkozol, mindeneknek előtte fzükség, szívedet igaz buzgosággal el-kézfettened, mivel leg inkább akkor a' te gondolatid az imádkozástól eltávozni és bódulni fzoftak. Olyan imádságokat végy elő olykor a' te könyörgésednek gyakorlásában, mellyeket imádkozzáhakkal, fontolly-meg minden fzókat, hogy így mindenedet jól meg-értvén mint egy meg-melegítsd őket a' te szívedben, hogy azoknak izit meg-érezheffed, mellyekkel mind annyi-

szor élhetz, mennyisz az ilyenén imádságokat a' te szivednek buzgó figyelemeteféségével elő mondasz. Ha azért az az imádság több Isteni esméretet és szeretetet adand tenéked, tehát jól vagy a' dolog. Mert ugyan-is mitfoda külömbség vagy te közötted és a' Pogány között, ha tsak száddal tsátfogsz, sziveddel pedig távol vagy az Isteniül?

§. 21. Többen vagynak a' kérők hogy sem a' meg-köszönök, oka ez, mert örömeft vészik el az ujonnan meg mutatott jótéteményeket, de az el vetteket meg nem esmerik. Ha pedig valamelyet jótéteménynek esmérnek, azt merő külsőnek és testinek itilik lenni, s' tsak azért ditsérik az Istenet ha a' testnek táplására való dolgokban áldást tapasztalnak, ha pedig ebben a' dolog szájok izint nem foly, tehát tsak az ő nagy szükségekrül panaszolkodnak. Te pedig emlékezzél-meg, hogy a' te idvösségednek leg nagyobb része az Istennek ditséretiben állyon, mert ezzel lépsz a' szent

szent Angyaloknak és választattaknak társóságokban. Akkor mondhatod magadat jó keresztyénnek, midőn szerentfés és szerentfétlen napjaidban az Istenet tellyes szivedbül tiszteted, és a' nyomoruságokat is kegyelemnek isméri lenni. *Phil. 1. 29. 1. Pet. 5. 10. 6. 4. 14. 16.*

§. 22. Ha a' te szived a' külső foglalatosságoktól meg háborittatott, tehát meg-lásd, hogy lelked mindeneknek előtte az Istennek ismét meg-békélljék, és ugy ofztán imádkozzál szivednek igaz fel indulásával. Annakfelette az imádság által, Istenedhez egyben gyűjteted a' te lelkednek erejét, és innét ofztán szivefsebben imádkozhatol.

§. 23. Summa szerint, fundáljad a' te imádságodat az Kristus Jépus által lött drága bizodalomba. Vidd végben azt egy mélységes aláztatoflagban az élő és hatalmas Istennek színe előtt, a' te tulajdon szükségednek állapotja szerint tellyes bé mutatással Mennyei Atyádnak aka-

akaratiában való langaló szeretetibe, az Istenhez és felebarátodhoz való igaz tökéleteffégben, jó akaródhoz és ellenségedhez kételkedés nélkül való közösülésében, nem tsak külső beszéddel ebben vagy más időben, de meg-fzűnés nélkül áthatatos reménységgel közelgefs az örök idvűséghez, és adj mind örökkén hálakat, ditséretet, tisztefféget és ditsőséget annak, a' kié az ország, hatalom és a' ditsőség a' mi Meg váltó Urunk Jéfus Kriftus által, Amen.

§. 24. El ne mulassad, akár ki légy, a' szent Irásnak olvasását, és bátor valaki az ő vénségének tellyességben volna is, mindazon által méltó, hogy ötsak ez okra nézve is azonnal az olvasásnak meg-tanulásához nyúljon, mert a' böltseségnek kút feje a' magasságban lakó Istennek beszéde, és annak utai az ő örökkén való parantsolati. *Syr. I. 5.* Mert másképpen ki tudhatná-meg, miképpen kelleffék a' böltséfféget és okosságot meg-nyerni. Egy a' Magasságos, a' min-

mindeneknek teremője, mindenható hatalmas király, és igen rettenetes, ki az ő királyi székeben ül, egyedül uralkodó Isten, ki az ő szent Lelke által ezt ki nyilatkoztatta, Eö előre mindeneket meg-gondolt, meg-tudott és meg-mért, és az ő irgalma szerint minden testre s' munkáira a' böltseséget ki öntötte, mellyet ád az ötet szeretőknek. E' végre az okos örömeft tanulja az Isten igéjét, és a' bölts nem veti-meg azt. *Sir. XXXIII. 1.* De az Istentelennek az Isten igeje utálatossá, és unalmas tsömör. Mert ő nála a' böltsesség el-rejtett kints. *Sir. I. 31.* Elly ezzel a' kintfel magánossan való létedben, s' így ennek, emberek között való létedben-is hasznát veheted.

§. 25. A' szent Irásnak olvasásában tarts-meg ezeket a' te magad hasznódra. 1. Ha még ifju vagy, és időd s' alkalmatosságot vagyon hozzá, tanuld-meg a' fundamentumos nyelveket, ámbátor Theológiát és egyéb tudományt (az

olvasáson kívül) nem tanulandasz-is, mindazonáltal azok néked egy drága kintsüléléznek, melyeknek meg-tanulására, hajól kezdetnek el, sok idő nem kívántatik, a' mint közönségesen képezik; melyet sok élő példák meg-bizonnyitanak. Mindazonáltal kiki az ő anyai nyelvén annyit meg-foghat, a' mennyi az ő idővőfégre szüksége.

(2) Olvassad ugyan elsőben az egész Bibliát, tudni illik az O és Uj Testamentomot, hogy meg-tudhassad mit foglaljon önnön magában. Az után, legkiválteképpen az Uj Testamentomot tedd magadnak esmérteffé; Az O Testamentom is ugyan Istennek Igéje, De az Ujban világossában és nyilvánban nyilatkoztatott ki minékünk az Istennek akaratja. Mindazonáltal az O Testamentomból is leginkább nagy hasznodra lehetnek néked a' szent Dávid Solári.

(3) Ne hallogassad a' te Bibliái olvasódat napról napra, hanem naponként vizsgál-

visga-

visgállyad az Iráfokat. *Job. 5. 39. Tsel. 17. 11.*

(4) A' szent Irást semmi egyéb más végre ne olvassad, hanem tsak a' miért nekünk adatott, tudniillik, hogy a' minket 1) böltsé tégyen. 2) az idővőfégre 2. *Tim. 3. 15.* Gondold-meg tsak együgyüen, hogy te 1) hiszed, 2) tselekedsz 3) reménled azt; a' mi a' szent Irásban 1) tanittatik 2) parantsoltatik, 3) ígértetik. A' mint te azt magad hasznára lenni találod, tehát igyekezzél is a' te életedet tellyeffégesen a' szerint rendelni; és annak utánna egész életedben törekedjél erre Istentől vőtt minden tehetségeddel és erőddel. Ha Istennek akarattját tselekedni akarsz, tehát meg-esméred, hogy ha Istentől légyené a' tudomány. *János 7. 17.* Es így az Istennek Igéje teneked rothadatlan magúl léfzen 1. *Pet. I. 23.* mely által ujonnan születettel, és ugyan azon a' telelkedet az igazságnak engedelmesfégre megtisztítja.

(5) Járulj a szent Íráshoz, mint egy olyan ki még semmit nem tud, így leg többet tanulandasz belőle; azok pedig a' kik magokat böltseknek vallják lenni, bolondokká lesznek *Rom. 1. 22.*

(6) Gondold - meg, hogy a' szent Írásban semmi igazságot meg nem ismerendész, mellyről számot nem kellene adnod *1. Tim. 6.* ha azokat élletté változtattadé; a' mint az étel és ital vérré változik.

(7) A' szent Írásnak olvasásában a' te hűtődnek és lelki esmératednek megvizsgálására leg jobb alkalmatosságod vagy. Azért Gondold - meg a) hogyha mind azokat úgy találodé lenni a' próbában, mint a' Szent Írásba szemleid eleiben akadnak β) Honnét légyen a' szent Írásnak olvasásában olly nagy fogynakozásod γ) Miképpen jut-hatsz elegendő eszközökkel azokhoz a' jökhöz, mellyeket látsz.

(8) Ne igyekezzél a' szent Írást, a te értelmed és okosságod szerint mérsekeln

ni s' a' szerint itélni, hanem inkább a te értelmedet a' szerint szabni, másképpen a te képmutató voltod még fog téged-ejteni.

(9) Vigyázz a' szent Írásnak fundamentomára és velejére, a' Krisztus Jéfusra mind hűtődnek - meg - erősítettésért s-mind továbbá az ő képe szerint való meg-ujjulásodért.

(10) Vigyázz jól a' személyeknek, helynek, és időnek környül álló dolgaira, a' mellyekről vagy a' szóllás. Másképpen gyakorta idétlen ítéletet térfesz a' szent Írásnak értelme felől, s' magadra azt ruházod, a' mi hozzád éppen nem tartozik. Innét némelleyek olly esztelenek, hogy az ő ellenségek ellen-Szent Dávidnak Soltáribul imádkoznak, mellyet nem fontolnak - meg, hogy Szent Dávid fokkal mássab lélekbül és megvilágosítottásnak nagyobb mértékébül s' profétiai esméretibül imádkozott az ő ellenségi ellen.

(11) Ne tégy ítéletet elebb valamelly dic-

dictumnak az ő értelméről, miglen bizonyos nem leendesz az egész beszédnek az ő tizlyáról.

(12) E' végre szép rendel az egész könyvet vagy levelet illendő megfontolással jól elolvasd, és vigyázz a dologra, mellyről a szó vagy, s' gyakorta aztat repetátljad, ekképpen minde-nekrül jobb ítéletet tehetsz.

(13) Leg kíváltképpen midőn valamely tudomány az írásból az ellenkezők ellen elő hozattatik és befejeztetik, tehát meg-lásd, hogy a dologot és annak minden környül álló vóltarjól megfontoljad és gondoljad, leg főképpen azt, a miről a vetekedés vagy. Mert valameddig te azt nem tudod, mind addig nem fok ítéletet tehetsz a szónak vagy dictumnak értelméről. A' ki ugyan jó és igaz okot hoz elő, de aztot nem jól és fundamentomossan mutattja meg, az inkább majd méltóbb a fedésre, hogy sem az ellenkező fél, a ki az ő fundamentom nélkül való megmutatá-

tatását el nem hiheri. Így vagyonszintén azzal a' dolog, mint az olly vitézekkel, a kik igaz hadban szolgálnak ugyan, de kevés erővel akarják az ellenséget elűzni, mellynek szerencsétlenségnél egyéb kimenetele nem lehet, és annak a' ki a' hadat viseli igen károsnak esik, mivel nem elegendők és alkalmatosak az eszközök.

(14) Ha emlékezel reá, hogy más helyett is ugyan azon dologról az írás téfzen emlékezetet, tehát mind a kettőt vedd egyben, és lásd meg miképpen világosítottja meg egyik a másikat,

(15) Innét igen hasznos lesz, ha a szorgalmatos olvasással a szét írást magadnak olly esmérteffé téfzed, hogy mindjára meg tudhassad mellyik helyen vagy onról vagy ama *materiáról*, emlékezet.

(16) Igen reá vigyázz a jó rendtartásra, mellyet az írás valamint a dologban úgy a szókban meg szokott tartani, mert

mert e' fok dolgokban tiszta és értelmes világosságot nyújtand.

(17) Azon igyekezzél, hogy az Uj Testamentomot az Obúl, és az Ot az Uj-búl jól meg- tanulhasd érteni.

(18) Visgáld-meg nem tsak à bötü fzerint való értelmet, hogy azt élméd-del meg-fogjad, de leg kívátképpen azon légy, hogy à szent Léleknek munkálkodása által az Apostaloknak és Profétáknak értelmekre juthafs, és azoknak fzereteket, kívánságokat, reménységeket, örömeiket és más több szent indulajokat, mellyeket Isten az ő szivekben munkálkodott, az ő szavokból meg- vizsgálhassad, és azokat à te szivedben mélységeffen be-irhassad.

(19) Ne hadd magadat a' dictumnak testi értelméd fzerint ki- gondolt, fze-meid előttlévő igaz értelmétül el-fordittatni, ne monddjad, hogy mások is úgy értik azt. Az emberek könnyen meg-tsalatkozhatnak, de az Istennek igéje senkit meg nem tsal. Másoknak
fze-

fzerentsétlenségek és példajok tegyenek tégedet böltse, mellyekről szent Péter így szól, hogy a' szent Irásnak testi el-fordittása által à kárhozatnak fiaivá léf-nek 2. Petr. 3. 17.

(20) A' szent Irásnak úgy mint az O és Uj - Testamentomnak olvasásában mindenkoron jól reá vigyázz az Anya-szentegy háznak állapotjára, mellyben jól vagy gonofzúl folytanak à dolgok, s' mikképpen mutatta az Isten magát a-hoz. Mind ezek à te hütödnek meg-eröséttésére és à böltfen s' okoffan való élésre fokot szolgálnak.

(21) Mindeneket úgy olvasf, mint ha azokat soha senkinek nem mondanád; így fordéttod azokat à te magad hasznodra, olly formán - is olvasf, mint ha azokat mindeneknek kellene mondanod: így azon lejendesz, hogy mindeneket jó rendel és fundamentomoffan egyben foglalhafs, s' így osztan à te lelki papi tisztednek, mely minden kereszf-tényekhez illik, jobban eleget tejendesz.

Min-

Mindazonáltal jól reá vigyáz, hogy ez alatt ditsőségnek kívánsága ne legyen, midőn azt gondolod, hogy azokat ezen vagy ama helyen ismét elő hozhatom.

§. XXVI. Ne gondold azt, hogy mindeneket egyszerre meg-érthess, mert még elegendő fog néked mindenkor hátra maradni. A' kik azért az Írásnak Doktori akarnak lenni, közönségesképpen nem értik sem a' mellyeket szólunk, sem a' mellyeket beszéddel erősítenek. 1. Tim. 1. 7. A' mit nem értesz mind addig hallászd-el, miglen az Isten tenéked nagyobb kegyelmet és meg világosítást adand a' Szent Lélekben.

§. 27. Ha mindezek még-is nehezeknek láttatnak néked, tehát csak azoknak meg-értésében szorgalmatoskodjál, mellyeket gondoszl, hogy nem olyan nehezek tenéked. Ha ezekben valóban szorgalmatoskodol, meg-látod, hogy a' többi-is idővel végben menendének. Leg kíváltképpen azokra adjad magadat

dat szorgalmatosffan, mellyek ezekben az 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 18. 21. 22. tzikelyekben emlékeztetbő vétetnek, a' hol mindazonáltal a' többi-is ne tégyed tellyefféggel szemeid elől félre.

§. 28. Minden szorgalmatosffággal azokat mellyeket Sirák könyvének egész 39. részében a' szent Írásnak meg-tanulásárul irt, olvasd-el, hogy így annál jobban meg-tudhassad, mi kívántassék a' szent Írásnak vizsgálásához.

§. 29. Esmérd-meg ebből, (1) hogy ez nagy és terhes dolog legyen: (2) hogy a' külső öszve gyűlt foglalatosságok nagy akadálul legyenek e dologban: (3) hogy a' leg boldogjabb legyen, a' ki minden erőlködéssel szorgalmatoskodik ebben, a' pedig az ő maga hasznát nem keveségátolja-meg, ki a' külső dolgoktól meg-terhelteván, a' szent Írásnak vizgálását vagy tellyefféggel, vagy pedig sok időktől fogva félre tette. 4) Ehez hasonlítsd azt, a' mit Sirák a' 15. részben mond, és a' tenéked mint egy régula gyánant legyen.

§. 30. A' Szent Iráson kívül olyan könyvek-is meg-nyugofztalhatnak téged magánoffan való létedben, mellyek avagy a' keresztyéni tudományban oktathatnak, avagy az Isten igéjét, ugyan azon Isten igéjéből meg-világosítják és magyarázzák, avagy az Isteni igazságban minden el-tsábéttás ellen meg-erősítenek, avagy a' jó és szent életre vezetnek, vagy a' gonofzt világofsan megfeddik, avagy teged a' te nyomoruságidban, mellyeket te mint egy keresztyén szenvedsz, és nem úgy mint egy tsupa s' természet szerint való ember, meg-vigasztalnak, és summa szerint, az által az Istennek képe te benned jobban jobban meg-ujjul, melly szerint-is kellekik tenéked minden tselekedetidet igazgatnod. Leg kíváltképpen pedig az olyanokat, (olvassad) mellyek az iftent-félőknek halálokat és életeket le írják, mellyekben az ő végeket meg-láthasd és hűtöket követhesd. Mellyek szeretetből és nem fel-fuvalkott ditsőség kívánó s'

pat

patvarkodó elméből irattak, (à melly leg ottan el-árulja magát) és így attól a' lelektől származnak, melly minékünk a' szent Irást adta, és ugyan e' vegre rendeltettek, tudni-illik hogy hitünkbe erősödjünk, életünkbe jobbuljunk az örök életre.

§. 31. Vigyázz reá(1) hogy sok Könyveknek olvasásában ne merülly, mellyel a' Szent Irásnak vizsgálásában hátra ne maradj; (2) mindeneket az előtt gondolt gyanó vélekedések nélkül olvas, akár jó, akár nem jó legyen az. Mert ha előre el hitered magaddal, hogy a' könyv semmire való legyen, tehát abból nem könnyen jobbéthatod-meg magadat. Jól-lehet az Istennek véghetetlen irgalmassága ebben-is gyakorta ki-nyilatkoztatta magát, hogy a' ki ennek vagy amà könyvnek ellene akart állani, az után azon könyv által leg-hatalmasban világofittatott-meg, mint am szolgáknak, kik Jésum meg-akarák fogni, az után meg-kellett vallaniok, hogy

hogy még egy ember sem szólott ugy. *Jan. 7. 46.* (3) Azért a' dolognak jól előre való által látásával, leg kiváltképpen mind addig, míg a' sz. Irásból a' te elmédről bizonyosra nem léfzefz. (4) Szeretettel mézet és nem mérget szij - ki abból, s' a' Szent Irásnak igazsága szerint jól magyarázzad azt. A' mennyiben lehet (5) a' te értelmeknek fietsége nélkül, ha valamit meg nem értendefz annak a' dolognak birájára nem tett téged az Isten. (6) A' te szívednek és lelke-isméretinek szorgalmatos meg - vizsgálásával. (7) Buzgó imádkozással (8) a' szent Irás szerint való fontos meg - próbálásával. (9) Annak derekas meg - vizsgálásával, mellyből kiváltképpen magad meg - jobbulását reményled. (10) Annak szorgalmatos *repetálásával*, (és meg-kettőztetésével) a' mit jónak és helyesnek találta lenni.

§. 32. Ha a' te magánosan való léttedben jó bátorságos akar sz lenni, hogy a' kézf akartva való vérkekben ne essél, te-
hat

hát őrzd - meg a' te szívedet minden szorgalmatossággal, mert abból szármoznak - ki az életnek tfelekedeti. *Peld. 4. 23.* Ha valami olly gondolatot vagy kívánságot vejendefz eszedben, melly tégedet az Istentől el - fordíthatna, és a' te tulajdon magad, vagy világ veszedelmes szeretetiben taszíthatna, tehát annak a' kegyelemnek mértéke szerint, mellyet az Isten veled közlött, ne engedjed magadat a' goromba kívánságokban belé merülni, és a' bűnökkel egyet érteni, mert másképp a' te gonosz szíved néked halált szerez. Ha pedig érzended magadban, hogy szívedben az Istennek lelkétől jóra és szent gondolatokra s' az Urnak és felebarátodnak szeretetre való gyakorlásra izgattatol, tehát, valamely kedves a' te lelked idvössége, így ezen szent kívánságoknak ellene ne állj, hogy végtére az hideg és el fájolt szíven keférvessen ne panna szolkodjal. Kövesd azokat, mellyeket az Isten igéjével egyenlőknek esmér sz lenni, így leg ottan ked-

kedvednek tellyességgével meg-érzen-
ded, hogy az életnek ki-jövedele legyen
a' te szívéd-bül, midőn azt a' Krisztus Jé-
sus élő vizzel meg-tölti, mely az élet-
nek vize-lejend és az örök életre forr. *Já-
nos 4. 14.*

J. 33. Mivel az Isten tégedet testel-is
meg-áldott, tehát azon légy, hogy aztot
az ő rendelése szerint-is tápláljad. Azért
ha eszbe vejended a' te testedre való
nagyobb szorgalmatosflagodat mint sem
à lelkedre, tudjad, hogy az Isten rende-
lésétől megszfe el-távoztál, hogy ha pe-
dig a' te testednek szükségére táplalan-
dó dolgokat meg nem adnád, ez-is az
Isten rendelése ellen volna. De hol ta-
láltatik olyan a' ki ezt el-mulassa? eze-
rek találtnak kik az ő lelkekről éppen
el-felejekeznek, de én még egyet sem ta-
láltam, ki az ő testérül el-feletkezett
volna. Ugy-is ha valaki tiszta és jó el-
mével a' testet sanyarúságban táplálja,
tehát a' tsak egy atyafiuságos intés nél-
kül szükölködik, a' Timotheusnak pél-
dája

dája szerint, mellynek amaz szerelmaetes
Sz. Pál javálja, hogy nem tsak vizzel, ha-
nem egy kevés borral-is éllyen. *1. Tim.
5. 23.* A' ki pedig az ő testét à testnek
tanátsával és annak javallása szerint ké-
nyezteti, az ollyannak kemény veszfő
kivántatik, mellynek-is *Amos* jajt ki-
ált *Rész. 6. 1. 4. 5 6.* Az igaz és valóságos
keresztyén lelkét és testét az Istennek
szenteli, és minden tagjait szolgájól
adja az igazságnak à Sz. életre. *Rom. 6. 19.*
Az honnét az ő egész állatját, lelkét és
testét tisztesféges rendbe tartya, ugy
hogy egyik à másikat az Isten ditsősé-
gének és tisztesfégének elő mozdittása-
ban segélli. *1. Kor. 6. 20.* A' test pedig
nem Ur, hanem szolgál, azért meg kell
ő néki azzal elégedni ha azt el-vészí à mi
à szolgának jussa, tudniilik az ő kenye-
rével, büntetéssel. (melly à Krisztustól
és az Apostoloktól à testnek és minden
ő gonosz kívánságinak meg-feszítetté-
sében hiven parantsoltatik) és doglozáf-
sal. *Sirá. 33. 25. Gal. 5. 24. 1. Kor. 9. 27.* Ha

ám bátor ő az Istenben a teremtettt állatokkal büven élhetne-is, mind az által aztot másképpen nem tselekedheti, hanem a mennyiben az által az Isten ditsőségét elől mozdítja és a kegyességben meg marad a' lélek illendő tisztinek végben vitelére. A' bölcs a' testnek ruházásában és az Isteni félelemben semmi szines alázatosságot nem keres; sőt nem is tud ő abban kevélni, mivel az el-mulandó bolondságot esmér, mellyet ő minden ereje szerint való együgyűségben víszon végben, mindazonáltal minden rendetlenség és illetlenség nélkül, és mivel ez az ő legkisebb gondja, tehát azon-is vagy, miképpen viheffe leg könnyebben és hamarabb végben azt, a' melly testre tartozik; mivel minden szempillantásban az örökön valóságról gondolkodik, azért fél-is azt haszontalan dologban és hiábában valóságban el-tölteni.

§. 34. Ha jó tanácsot akar sz tartani az te dolgaidnak böltfen és okossan való vég-

végben vitelére, tehát meg-látszad, hogy (1) az Isteñek ajánlyad a' te utaidat, mert úgy mennek a' te tanátskozási végben. *Péld. 16. 2. 7. 9.* Mivel fok gondolatok vagynak mindenek elméjében, de csak az Urnak tanátfa áll-meg *Risf. 19. 21.* (2) Minek előtte magadban gondolkodnál, hogy miképpen mehefs elől szerencsés-fen a' te dolgaidban, tehát még előre meg-lásd, hogy abba a' te szived tiszta és tökéletes legyen, másképpen minden te böltféséged kepmutatás és tsalárdság léfzen. (3) Ha valami indulatod miatt a' te szivednek meg háborodását eszbe vejended, tehát tudjad hogy mintsen akkor a' tanátskozásnak alkalmas ideje, mindeneknek előtte azért hadjad le tseledesdni a' te szivedet, és úgy fontold-meg a' mi meg-fontolandó. (4) Légy friss, bátor elméjű, vidám ortzáju minden állapotodban, midőn mások a' terdén állapotodban való meláncoliától, u-mészet szerint való meláncoliától, unalomtól, melly miatt az ő fejek fin-tsen helyén, vagy dobogó szível az ő v-

kony táplálások miatt szomorúak, fejeket le tsüggefztik, akkoron te vidámsággal fejedet fel emeljed. Ne szerezz magad magadnak szomorúságot, és ne faggasd magadat tulajdon gondolatiddal. Mert a' szívnek vigassága az embernek élete, és az örvendezés meghozfzabbétja embernek napjait; szeressed a' te lelkedet, és vigasztald szivedet és a' szomorúságot távol állassad tőled (A' bűnöknek fia ezekkel, a' testi és világi gyönyörűségekre visfza élhetne, de bölts Sirák Szól a' jó lelki esméretnek Isten előtt való örömről.) Mert fokat vesztett-el és ölt-meg a' szomorúság. *Sirák. 30. 22-25.* Ha imádkozván dolgozol és a' te szükségedre s' táplálásodra való dolgokkal élendesz, tehát a' dolgot végben vitted. Minden komor kedv, hijában-való és ártalmas. Sokan gondok között töltik-el az egész érzakát, a' kik máskepp tfendefsen alhatnának, ha szívöl hívnek, hogy az ő mennyei Attyok, a' ki őket terem-

tette

tette ő rolok is szorgalmatoskodik, miképpen tarthassa-el őket *Mat. 16. 14. (5)* Sokan, vagy inkább legtöbben a' jövőndörül haszontalan és el-mulandó módon tanátskoznak. Meg-lásd azért ha a' dolognak tulajdonsági kívánnnyakéa te jelen lévő tanátsodat. Elég mindenik napnak az ő tulajdon nyavalyája, az holnapi nap gondot visel őmagáról. *Maté. 6. 34. (6)* Minek előtte valamihez kezdenél jól meg-fontollyad a' dolgot, mi vegre miveljed azt, mert a' ki ok nélkül valamihez kezd oktalanúl tfelelfzik. Azon igyekezzél, hogy olyan igaz okod légyen, mellyel az Istennek és felebarátodnak szeretete meg-álhosszon; mert a' ki nem jó, nem igaz és Istennek nem tétző okokból téfzen valamit, a' gonoszúl tfelelfzik. Ha pedig azon igyekezel, hogy soha semmit, jó és igaz ok nélkül el ne kezdj, tehát rövideden tanuld-meg a' böltsen való járást, nem mint bolond, hanem mint bölts. *Eph. 5. 15. (7)* Némelynél igen fok

E 3

a' ta-

a' tanáskozás, és minek előtte ő azt meg-gondolta, más már el-is végezte. Azon - is igyekezzél, hogy frissen és gyorsan jó tanátsot foghass elmédben, és ha egyszer jó tanátsra jutottál, tehát azt sokára ne hallaszszád, mert gyakor-ta ez által közönségesképpen a' dolgok leg inkább meg - vesztegettetnek. (8) Ne-támofzkodjál egyedül csak a te tulaj-don elmédhez, de kövessd a' mások tanátsát-is, leg fő-képpen azokét, kik az Istenet félik és a' dolgot-is jobban értik: Mert a' ki magának böltsnek láttatik lenni, többet lehet egy bolondnál mint az ollyaténról reménleni. Gondold-meg azt-is, hogy az Isten néked oko-ságot adott, mellyel ély és észtelenül másokat ne kövess: (9) Sokan vélik, hogy jó tanátsot gondolnak magokban, de a' mellett sok és haszontalan gon-dolatokban merülnek. Azért minden te tanátsodat az Urnak félelmében fog-laljad, és őrizd-meg a' te szívedet. Ne gondolkodjál arról, miképpen gyűjthe-sz

ma-

magadnak, annyival inkább a' te fiad-nak kintset *Mat. 6. 19. 20.* Mert a' ki a' pénzt szereti, a' nem marad bűn nélkül, és a' kiel-mulandot keres a'val együtt el-vesz. *Sirák. 31. 5.* (11) Inkább azon gondolkodjál mi módon birhassd jól a te tulajdon házodat. *1. Tim. 3. 4. 12.* gyer-mekidet tudományban és az Ur be-szédének intésében föl - nevelhefett. *Ep. 6. 4.* és így engedelmes fiad lesznek s' a' te házodat-is Istennek félelmében igazgathatod, mert a' jó és Isten előtt is kedves *1. Tim. 5. 4. 8.* Es ha immár így valaki (az Istennek áldásával minden fösvenység és pénznek szerelménélkül) az öveiről, leg fő-képpen az ő háza ne-pérül jól és mindeneknek előtte gon-dot nem visel, az a' hitet meg-tagadta, és a' hitetlennél alább való *1. Tim. 5. 8.* (12) Ezenközben erre - is reá vigyázz, hogy a' te igaz jussal keresett jószágod-dal jól és minden fösvenység nélkül sáfarkodjál, melly majd minden taller-al és garassal mellyet bé vészsz, a te fzi-vedben gyökeret akar verni, és ugyan

E 4

a' fzi-

a' szükölködő szegényeknek, (mellyek által Isten a' te büv markodat ismét meg-áldhatja,) való adakozás nélkül. (13) Ha álhatatlan, el-muló és haszontalan gondolatok hordoznak téged ide s' tova, tehát minden gondolatodat úgy igazgassd, hogy azoktól ne gyötrettéssél. A' szolga, mellynek ámbátor csak egy kéves félelme légyen-is, az ő Urának jelen léteben annak javait el nem pazarolja, és te akarnád-e' te elmédnek erejét haszontalan és hivságos dolgokra fűgeszteni? Sok jók az ilyen haszontalan gondolatoktól mint egy el nyelettetnek és meg-óltatnak, mint a' tűz a' víztől meg-óltatik.

§. 35. Némellynek csak tulajdon munkáira való hivatalja vagyón, némellynek az emberek között való forgolódásra. Ha pedig a' dolognak egyéb tze'llya mintsen, hanem hogy a' társfolkodásban az idő el-töltessék, a' mint e' bizonyosan fokaktól végben vitétik, tehát a' bün, a' mellyet te ugyan meg nem gondolsz, hogy

hogy a' te hijában való idő el-töltéseddel az Istent az ő drága kegyelmével magadtól el-üzöd. Ah üzd-el tehát a' te restségedet, szégyenled magadat szivedben, midön azt mondog, avagy tsakigy-is gondolkodol: nem tudom úgy mond mit kelleffék tselekednem. Tudjad azt ember, meg-mondotta, ténéked az Isten milégyen a'-jó: és mit kíván az Ur te tüled egyebet, hanem hogy igasságot tselekedjél, szerezsed (nem a' hivságos dolgokat) hanem az irgalmasságot, és hogy meg-alázzad magadat és hogy a' te Isteneddel aláztossan járj. *Mik. 6. 8.* Tsudálkozásra méltó dolog, hogy a' szolga, kinek elegendő dolog vagyón keze alatt, még-is mindazáltal azt mondja, nem tudom mit kelleffék mivelnem? A' te dolgoznak tzi'llyának kell lenni (1) mivel az Isten te tüled ezt kívánnyá, valaki nem akar munkálkodni ne-is egyék az *2. Thes. 3. 10.* (2) Mellyel a' te felebarátodhoz tselekedettel való szeretetedet meg-mu-

tassad, és, midőn ezt a' kettőt jól végben vitted, tehát (3) a' szükölködőnek is az ő testi taplálására való ki-szolgáltatassad. Ha ez a' te fel-tört tized, melly egyedül a' hatalmas Istennek az ő ditsőségére szolgál, tehát szintén olly jól víszed végben a' te dolgotat magánossan való létedben mint ha szintén másoknál vólnál; hanem ha a' dolog egyedül végben nem vihetődnek. Ha pedig a' te dolgot Istennek nem kedves s' felebarátodnak nem hasznos, tudjad azt, hogy akkor másoknak kenyereket lopodel. Ne mondjad azt, mibül élyek tehátten? Annak felette ha tökéletes igyekezeted a' te mesterségedben (*Professiodban*,) melly az isten ditsőségére, felebarátodnak hasznára szolgálna, nem találta, tehát változtasd - meg a' te elmédet, ha pedig azon te mesterségedet az Isten ditsőségére és felebarátodnak hasznára nem igazítottod; sőt inkább annak kárára, pénzének és idejének el-vesztegetésére, kévelységre, mér-

mértékletlenségre, fajtalanúságra, és más több vétkeknek végben vitelére el kerülhetetlen alkalmatosságot ad, melly által, mind a' te, mind pedig felebarátodnak lelke szem-látomást való vezedelembe taszítatik, tehát a' te mesterségedet-is meg-változtassad, ám bátor olly nehéznek láttassék az néked, mint a' Krisztus parantsolajja a' gazdag Iffjunak. Sziveffen bánom, hogy a' te tudatlanságidnak esztendeiben jó és Istennek tertző mesterséget nem választottál magadnak. Ha penig ez néked, minek utánna már egyszer Isten előtt nem kedves (*Professiodban*,) Mesterségben vagy, nehéz szónak láttatik lenni; eredj el és add el minden marhádat és osztogasd a' szegényeknek, és kint sed léfzen Menyországban, és jere kövess engemet. *Maté 19. 21.* tehát engemet akkor ne okozz, de ojjad magadat, hogy a' te Idvezítettöd kemény Urnak ne tartsd: mert az ő igája gyönyörűséges és az ő terhe könnyű. *Mat. 11. 20.* Ha

annyi hűtöd lelend, mint a' mustár mag, ezt a' nagy hegyet, melly te elötte az utban vagy, könnyen elfordíthatod. *Mat. 17. 20.* Minden te magad mentségid hihetlenségéből állanak. Hogy ha szorgalmatosságot viselendesz a' te lelkedre: úgy az Isten is a' te testedre hiven gondot fog viselni. *Mat. 6. 33.* A' m bátor éhel kellenek - is néked-meghalnod (de mutass csak egy kegyes Isten félőnek-is az ő példáját, kit az Isten el-hagyott vólná?) mindazonáltal jobb vólna ideig, hogy nem mint örökkén való éheséget szenvedni. Az Ur pedig az Istenteleneknek hamissan keresett gazdaságokat el-vefzi. *Peld. X. 3.*

§. 36. Mivel pedig itten leg inkább arról lész a' szó, miképpen kelleffék magánossan való létedben a' te tisztetted és munkádot végben vinned, tehát vigyázz ezekre.

(1) A' szorgalmatos Mártával sokat te ne szorgalmatoskodjál, és ez egy szükséges dologról azomban el-felelkezzél; hanem

hanem hogy magadat a' te dolgaidban mértékeljed. Mária nem csak abban tselekedék jól, hogy ő a' legjjobb részt választotta, ülvén a' Jénusnak lábaihoz, és az ő jelen lévő idvösségét vette, hanem hogy magát a' dologban-is mértékelte, mert az az egy, mellyet, ő magának el-válszta ő néki szükséges vala. A' ki keveset munkálkodik büntetésre méltó az ő restségéért; a' ki pedig a' külső és világi dolgokban igen szorgalmatoskodik az ollyaténestelen, mert annyira el-erőtleníti az ő testét, hogy nem fokáig üzheti dolgait. Az ollyaten úgy tselekedik mint egy valaki, a' ki mindenét, a' mie vagy el-tékozolya, és az után szükölködni kényszeritetik. Tovább a' ki mód nélkül dolgozik, az ollyatén istentelen, mert leg inkább a' fok dolog által fog a' lélek meg-nehezéttetni, annyira hogy ő soha jozanon és helyessen nem gondolkodhatik, és közönségeffen ezen kívül bötsület és Pénz kívánó-is. Ha

penig Sz. Pál Apostolnak példája szerént valaki az ő testét fanyargatja és szolgálata alá adja, (hogy midőn másnak prédikál gonosz életű ne legyen. *Kor. 9. 27.*) ilyen módon a' mint ő maga le írja, olyā végre is vette vel azt: avagy Istenhez és felebarátjához való buzgó szeretetiből a' jelenvaló (alkalmas időben) valami hasznot akarván végben vinni, minden testijő napjainak hátra tevésével, minden néműi súlyos munkát vállaira vészén, tehát a' ki a' szent szeretetnek tulajdonságát csak egy kevesé kóftolta is meg, az olyat nem gyalázná. De így szent Pálnak példája és tudománnya sokaknak idegennek láttathatnék lenni.

(2) Ha dolgoz olyan karba vagy, hogy arról gondolkodnod ne kellesték, tehát ez-iránt te bődög vagy, mivel e' mellett a' te lelkednek idvősséges gondolati által, az Istenhez nyújtandó imádságot, dicsőítet és hálaadást leg inkább végben vihered, Ha pedig olyan álla-

állapotban vagy dolgoz, hogy gondolatid a' mellet elmélkedést kívánnak, jól meg-lásd, hogy tennen magadat a' te szivednek tellyességgével el ne idegenítsed, hanem minden szorgalmatossággal arra szoktassd magadat, hogy a' dolog meg-szünése vagy a' te elmélkedésid után, mellyek többé a' dologhoz nem szükségesek, a' te szivedet, elmédet és gondolatodat leg ottan az Istenhez fordítsd.

(3) Minden dolgozban meg-lásd, mi legyen mindeneknek előtte szükséges, az után miveljed azt, a' mi leginkább szükséges a' végben vitelre. A' szükséges dolgot pedig elsőben nem a' te hasznod, hanem az Isten dicsősége és felebarátodnak szeretete szerint mérsekelljed.

(4) Semmi dolgot ne vígy magadnak oly bizonyosul elődbe, mint ha abba meg nem akadályoztathatnál: látod ugyan te annak kezdetit, de ki menetelét nem tuthatod.

(5) A'

(5) A' fok féle dolog el-széleszti az embernek elméjét, akárodé hogy tsendes szived légyen; tehát a' mennyire tüled lehet maradj egy (*dolog*) mellet.

(6) Hogy ha a' te munkáidat valami bizonyos órákra akarod osztani, a' mint ezt fokban szokták tselekedni, gondold meg, hogy közönségesen az ilyen tanátskozás bizonytalan légyen, melly meg-nem álhat, és egyedül csak a' kívánságban áll. Azonban meg-lásd, hogy dolgaiddnak végben vitelet rend szerint vegyed elől, mindazonáltal az Istennek bõlts vezérlése légyen minden dolgaiddban a' te leg jobb rend tartásod.

(7) Meg-lásd, hogy mindenkor bizonyosan tudjad, minek tevése és végben vitele kötelezzen tégedet, melly végre készítés magadnak egy jedző könyvetskét, máskeppen az emberi erőtlenségből a' leg szükségeseket is könnyen el felejtet.

(8) Semmi dolgot, ámbátor leg alább való legyen is az, imigy amugy

es

és minden szorgalmatossággal nélkül ne miveljed, hanem ha valamit kellek tenned, frissen és minden erődből miveljed azt. Ne hallogassd azt, a' mit kellek tselekedned.

(9) Ne mondd azt, nem szükség-énnekem dolgoznom; mert ámbátor mind a' két kezemet kebelemben tégyem is, mindazon általelegendő é-lésemre való vagy. El-híszem, hogy egy pogány okosabban szólna, mint az ilyen nap-vesztegető, melly a' közönséges jónak is nagy kárára vagy. Ha semmi okod minfen a' dolgozásra, ád tenéked Szent Pál: Dolgozzál (*ugjmond*) és gyűjts a' kezeiddel (nem valami haszontalan, hejában való, tettetés avagy idő töltő dolgot, hanem) valamijót, hogy a' szükségoldnak abból adakozhass. Midőn az ételben, italban és ruházatban magadra szorgalmatos gondot viselsz, és nem gondolkodol a' te Atyádfára való szorgalmatosságról, tehát tarts poenitentiát, meg-gondol-ván,

ván, hogy csak félig laktál étellel és itallal, és nem foghatz nyugodni, míg nem a' te felebarátodat atyafüségos szorgalmatosfággod által meg nem elégtetted.

(10) Az Isten úgy nézi az embereket, mint egy király az ő szolgait. Némelyek környülette és mellette vannak, és ezek fólnek leg bátrabban ő véle a' leg főjebb dolgokról, s' neveztetnek az ő belső tanácsosainak; vannak ugyan ő neki más szolgai-is, kik a' külső dolgoknak végbe vitelében szorgalmatoskodnak, e' mellett nem-is olly valóságosan tudják a' királynak dolgait, és könnyebben-is ki-eshetnek a' királynak kegyelméből. Az Istennél bizonynyára azok leg boldogjabbak, kik leg többire ő körülette forgolódnak. A' kinek a' Mennyei királytól ezen boldogság ajándékozott, hogy minden ő tselekedeti az Istennért, az Istenben és az Isten által legyenek, és egyenesen az Isten nevének ditsőségére igazgatassanak, az Istennek ezen nagy kegyelmét

mét ne adja bár egy Tsáfári birodalomért, melly fokkal alább való, hogy nem ezen boldogsággal csak egybe hasonlíttathatnak is.

J. 37. A' természet nem álhathat meg *(ugyan)* nyugalom nélkül;

(1) De gondold-meg, hogy nem többet kell néked nyugodnod, mint sem munkálkodnod, másképpen a' rests és hivalkodók közé számláltatol. Mert a' ki mi körül leg többet foglalatoskodik, arról (is leg inkább) neveztetik.

(2) Meg-lásd, hogy a' te nyugalmad, testednek mivolta szerint legyen intézve, mert nem tehet az ember egyenlő rend szerint való szabást, mivel egy több nyugalmat kíván mint más. De ojjad magadat, hogy a' tested ne kényeztessed, több nyugalmat engedvén neki, hogy sem a' mint kívántatik. Probald-meg a' te nyugalmaidat annak 3. vagy 4. napig való félben szakasztásával, és lásd-meg, ha nem folyand' ezen dolog tovább is tené-

tenéked; Nem gondolom, hogy a' költés nagyra mennyen, midőn ember egynéhán napokat próbául véfzen, mint a' vevő egynéhány tzukor morsalékokat (*szemet*) ajándékon nyer.

(3) Ne szoktasd magadat az idő kívül való nyugovásra, melly tégedet a' szeretetnek gyakorlásába megakadályozta, hogy így annak, a' ki téged megfözlittani és a' te szeretetteddel élni akar, mindenkoron meg ne felelhes. Az Ur egy kevéssé nyugszik; te az Istennek nagy áldását mulatnád - el aluvásoddal. Mind azon által itt a' nem vitatik, hogy a' természet fogyatkozási olykor rend kívül való nyugodalmat nem kívánnának, mellykor mint egy vizszaugranod és szokásodat meg változtatnod kell.

(4) A karfzé nem felette fokáig, és mindazonáltal alkalmatozzan s' kedved szerint nyugodni, tehát légy mértékletes az ételben és italban. Mert a' mértékletes embernek kevés is elég; azért ágyas

ágyas házában nem piheskedik áfitozva, és ha ki a' gyomort mértékleteffen tartja, jó reggel felkel, és annak elméje finomul helyén vagyon. De nehéz nyughatatlanságok gyomornak émelgési, és gyötrelmi vannak a' telhetetlen embernek. *Sirájk 21. v. 21. 22.*

(5) Midőn valaki éjjel az ő agyán nyugodni vagy aludni akar, jünek eleiben fok féle gondolatok, a' honnét ojjad magadat az eledelre való szorgalmatozástól és a' hijában való képzéstől, (*fán-táfiától.*) Semmiről ne légy szorgalmatos, hanem minden könyörgésedben és imádságodban hála-adással a' te kéréfid meg-jelenjenek Isten előtt, így az Istennek békessége, melly minden értelemnek felette vagyon, erősségül léfzen a' te fizednek és a' te elmédnek a' Krístus Jé-susban. *Phil. 4. 6.* A' nyughatatlan ét-zakának leg nagyobb oka a' földiekrül való elmélkedés, melly, midőn étzaka a' külső érzékenségek nyugofznak, nagy mélységben merül. Ha azért minden te ha-

te hafzontalan szorgalmatosságidat és gondolatidat meg-akarod gátolni, tehát fordítsd-el a' földi és el-mulandó hijában valóságtúl a te egész elmédet, és kérjed az Istent, hogy adjon tenéked más értelmet, melly tisztá és mennyi-ekre függesztve légyen 1. *János. 5. 20. 2. Pet. 3. 1.* így mondhatod ofztán Dáviddal: Mikor fel serkenek-is, te veled vagyok.

(7) Sokan velik az ő szombatjokat vagy vasárnapi nyugodalmokat abban állani, hogy semmi dolgot, vagy hivataljok szerint való munkákat ne tegyenek, és az időt (leg alább bár tfak az Isten igéjének külső halgatása szerint, de) hájában való sétálással, jádzással, tántzolás-sal, ugrándozással, vendégeskedéssel és más testi gyönyörűségekkal töltik-el. De a' külső dolgoktól való nyugovás, tfak egy, és ugyan leg alábbt való gradus, melly nem egyebet, hanem tsak a' barmoktól való külömbséget mutatja meg: Az Isten igéjét külső képpen halgatni

gatni és egyedül tsak az értelemmel azt vizsgálni, leg inkább természet szerint való: De az Istennek igéjét nem tsak értelemmel és szóval, hanem szível és tselekedettel bé venni és életté változtatni, a' léleknek innepe és szombatja, mellyet az Isten az olyan (*Isten felőnek*) lelkében vífzen végben. Embernek magatestének és verének, el-mulandó és világi gyönyörűségével Szombatot illeni, Isten parantsolattya ellé **vagyon.**

(8) Am bár a' te dologtól való nyugodalmod állyon az álomban, avagy más nem olly unalmas dolgokban, mindazonáltal soha más tizljának nem kell lenni, hanem hogy az Isten szolgálatjára serénnyebb és alkalmazosabb, szent és botráncokzás nélkül való mód által, lehess. Némellyek a' testimunkától akarnak nyugodni, de azomban inkább fárasztják a' testet: Némellyek az elmének foglalatosságától akarnak nyugodni, de az elmét annál inkább meg-terhellik értelmes játékokkal. Mind a' kettő

kettő bolondság és gyalázatos idő vesztegetés.

(9) Minden te nyugodalmad nyughatatlansággá változik, ha a' Kristusnak igáját magadra nem vejended; és meg nem tanulandod ő tüle, hogy ő fzeléd és alázatos szivü légyen, és így találhatz nyugodalmat a' te lelkednek
Mat. 11. 29.

(10) Minden te nyugodalmadban gondold - meg, hogy az Isten népének még egy nyugodalom légyen előtte, mert a' ki bé mént az ő nyugodalmában, meg is nyugott az ő tselekedetitül. *Szék. 4. 9. 10. 11. 12. 13.* miképpen Isten is az övéitül. Annakokáért igyekezzünk bé menni abba a' nyugodalomba, hogy valaki a' hitetleneknek példájába ne essék; mert az Istennek beszéde élő, és ható, és hathatóbb minden két élű fegyvernél; el hat az akaratnak és az elmének egybe kötötetéseknél és a' velőknek ofzlásokig, és meg itéli a' gondolatokat és a' szíveknek indulatit; és nintsen semmi teremtettt állat, melly nyilván való nem volna ő előtte, sőt mindnek mezételenek és meg - nyilatkoztatnak annak szemei előtt, kívül a' mi beszédünk vagyon.

Δόξα τῷ Θεῷ.

L.

4